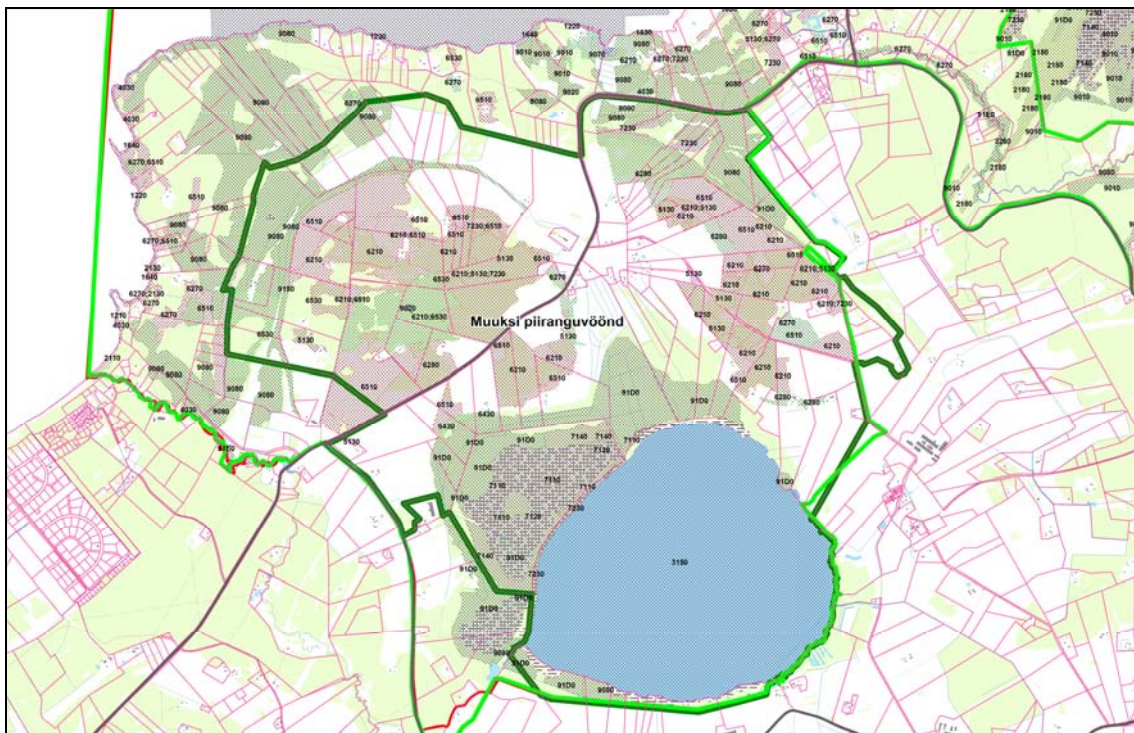

LAHEMAA RAHVUSPARK

KAITSE-EESKIRJA EKSPERTIIS

TELLIJA: KESKKONNAAMET
TÄITJA: ANDRES TÕNISSON

Lahemaa 2013

SISUKORD

1. Sissejuhatus	3
2. Lahemaa rahvusparki staatuse kujunemine	3
3. Mis muutub uue kaitse-eeskirjaga	4
4. Alused kaitse-eeskirja koostamisel	5
5. Üldised probleemid kaitse-eeskirja(de) ülesehitusel	6
5.1. Eesmärkide loend	6
5.2. Ehitustingimuste kajastamine	7
5.3. Ehituskeeluvööndi määramine	8
5.4. Vajalikud tegevused – kuidas kajastada?	8
5.5. Piiride kajastamine kaitse-eeskirjas	9
6. Välispiiri muutus	9
7. Tsoneering	11
7.1. Metsa tsoneeringust üldiselt	12
7.2. Reservaadid	14
7.3. Sihtkaitsevööndid	14
7.4. Piiranguvöönd üldiselt	20
7.5. Piiranguvööndite eristamine	23
8. Kaitse-eeskirja eelnõu (23.11.2012) analüüs	32

Järgnevas töös kasutatud lühendid

ES - ehitusseadus
 JRO – jätkuvalt riigi omandis olev maa
 KA – Keskkonnaamet (alates 2009)
 KKT – keskkonnateenistus (2000-2009)
 KLOS – kaitstavate loodusobjektide seadus (1994-2004)
 KTK – Keskkonnateabe Keskus
 LKA - looduskaitseala
 LKK – Riiklik Looduskaitsekeskus (2006-2009)
 LKS – looduskaitseseadus
 MKA – maastikukaitseala
 PEP - püsielupaik
 PLK – poollooduslik kooslus
 pv – piiranguvöönd
 PS – planeerimisseadus
 RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus
 skv - sihtkaitsevöönd
 VV – vabariigi valitsus
 ÜP - üldplaneering

1. Sissejuhatus

Käesoleva ekspertiisi eesmärk on hinnata Keskkonnaameti Viru regioonis koostatud ettepanekut¹ Lahemaa rahvuspargi uue kaitse-eeskirja (tsoneeringu) ja selle juurde kuuluva seletuskirja kohta. Ettepanek tugineb ligi kümme aastat väldanud ettevalmistustööle, mitmete isikute ja asutuste poolt teostatud ulatuslikele välitöödele (millest olulisemad on loetletud ekspertiisi lähteülesandes) ning tagasisidele, mida on saadud kaitse-eeskirja avaliku menetluse (viimane versioon alates 2010) käigus. Uue kaitse-eeskirja vajadus tuleneb 2004. aastal jõustunud looduskaitseadusest (LKS), mille § 91 lg 1 kohaselt kehtivad kõik senised kaitse-eeskirjad mitte kauem kui 2016. aasta 1. maini. Kaitse-eeskiri peab järgima hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (VV määrus nr 180, 22.12.2011).

Ekspertiisi põhieesmärk on, kogu tehtud eeltööd arvestades, Lahemaa rahvuspargi uue kaitse-eeskirja esitamine. Esitatav kaitse-eeskirja eelnõu ei pruugi olla lõplik. Nii Keskkonnaamet kui Keskkonnaministeerium võivad kaitse-eeskirja eelnõusse sisse viia oma parandusi. Lahemaa Koostöökogu võib eeskirjale esitada veel täiendusi jne. Lõpliku otsuse – kehtestada Lahemaa rahvuspargi uus kaitse-eeskiri – teeb Vabariigi Valitsus keskkonnaministri ettepanekul.

2. Lahemaa rahvuspargi staatuse kujunemine

Tänase Lahemaa rahvuspargi alal on esimesed väikesepinnalised linnukaitsealad (Tiirukari, Älvi saar) moodustatud juba enne Teist maailmasõda. Samast ajast on riikliku kaitse alla võetud ka mitmed rändrahnud (Mardimiku, Ojakivi, Jaani-Tooma jt.) ning Võsu määnd. Peale sõda oli esimene (aastast 1957) pindalaline kaitseala hilisema rahvuspargi alal Valgejõe org (Nõmmeveski), seda kuni 1971. aastani, mil ENSV MN määrusega moodustati Lahemaa rahvuspark. Nõukogude perioodil laiendati rahvuspargi pindala ühe korra – suurim rahvuspargi maismaa pindala oli toona 64 911 ha. 1980. aastal valmis esimene rahvuspargi funktsionaalne tsoneering (tänapäevases mõistes kaitsekorralduskava) – otseselt ei tulenenud see tsoneering küll seadustest-määrustest, ent oli ometi teatud tegevusjuhiseks, mida üldjoontes (ENSV ajal) järgiti.

Eesti taasiseseisvumise järel, mil kaitsealadele (sh rahvusparkidele) hakati KLOS-i alusel koostama kaitse-eeskirjasid, otsustati rahvuspargi pindala vähendada. Välja jäeti Loksa linn, Kahala põllumajanduspiirkond, Narva maanteest lõunasse jäävad alad, kus rahvuspargi baasil moodustati eraldi Viitna MKA ja Ohepalu LKA. Uue rahvuspargi piiri ja tsoneeringu koostamisel tuli arvestada kardinaalselt muutunud õigusliku taustsüsteemi, eelkõige poolelioleva maareformiga. 1997. aastal Vabariigi Valitsuse määrusega vastu võetud ja täna kehtiv Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskiri määratleb rahvuspargi maismaa osa pindalaks 47 414 ha, mis on tsoneeritud järgmiselt: kaks reservaat, 22 sihtkaitsevööndit ja üks piiranguvöönd. Kõige leebem režiim – piiranguvöönd – hõlmab täna kehtiva kaitse-eeskirja kohaselt 82% rahvuspargi maismaast.

¹ Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskiri ja selle juurde kuuluv seletuskiri. Eelnõu: 23.11.2012

2004. aastal esitati Lahemaa Euroopa Komisjonile nii loodus- kui linnualana. Seda tehti mõlemal juhul võrdses ulatuses, rahvuspargi piiri järgides, maa- ja mereala kokku 72 670 ha. Mõni aasta hiljem liideti Lahemaa Natura 2000 võrgustiku koosseisu.

Muutunud oludes ja uue seaduse (LKS) alusel algatas keskkonnaminister oma käskkirjaga nr 776 (25. augustil 2004) Lahemaa rahvuspargi **kaitse-eeskirja muutmise**. Kaitse-eeskirja esimene versioon valmis veel samal aastal, ekspertiis järgmisel ja need olid avalikul väljapanekul aastavahetusel 2005/2006. Ametkondlike reformide (2006. a lõpetas töö rahvuspargi administratsioon, mida hakkasid asendama KKT ja LKK, alates 2009. aastast aga Keskkonnaamet e KKA) ja sisuliste vaidluste tõttu võeti tookord aeg maha ning KKA koostas 2009. a uue kaitse-eeskirja kavandi. Uus eelnõu sai seaduses nõutud ekspertiisi ning oli avalikul väljapanekul 2010. a esimesel poolel. Kuna rahvuspargi eeskirja probleemid osutusid siiski keerulisemaks, kui ehk alguses arvati (maaomanikelt ja valdadelt laekus palju olulisi ettepanekuid), siis kutsuti Keskkonnaameti initsiatiivil 2010. a sügisel ellu rahvuspargi Koostöökogu, mille koosolekutel on arutatud eeskirja sisu ja vajalike uuringute teemasid. On palju aspekte, mis ei ole lahendatavad üksi Lahemaa kaitse-eeskirja piires ja mis eeldavad laiemat (riiklikku) konsensust, näiteks kompensatsioonide küsimus elanikele ja valdadele, seaduste üldine loetavus jmt. Sügiseks 2012. koostasid KKA Viru regiooni spetsialistid kaitse-eeskirja uue, täiendatud versiooni, mis võimaluse piires arvestab senise menetluse käigus saadud tagasisidet ja viimastel aastatel valminud uuringuid, eelkõige metsainventuur ja asustuse analüüsi.

3. Mis muutub uue kaitse-eeskirjaga

Pindalalised muudatused, mis (võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga) kaasneksid uue eeskirja jõustumisega on järgmised:

- rahvuspargi üldpindala kasv u 2000 ha ehk 2,5%
- rahvuspargi maismaa pindala kasv u 150 ha ehk 0,3%
- reservaatide (2) pindala kasv, skv arvel, 44 ha ehk 37%
- sihtkaitsevööndite (enne 22, nüüd 42) pindala kasv, pv arvel, u 4300 ha ehk 33%
- piiranguvööndite (enne 1, nüüd 11) pindala vähenemine u 4300 ha ehk 12%

Toodud pindalad ei ole absoluutse täpsusega. Tulenevalt punktide koordineerimisest merealal ning osade maismaa-vööndite juurde kuuluvast merealast on absoluutse täpsuse saavutamine raskendatud.

Uue eeskirja kavandi kohaselt on rahvuspargi maismaa osa 37% ulatuses tzoneeritud reservaadid või sihtkaitsevööndina (nn range kaitse), kehtivas eeskirjas on see 28%. Sihtkaitsevööndi laiendamine (valdavalt 9010* ja 9080* metsad riigimaal) on kaitse-eeskirja **oluline sisuline muudatus võrreldes kehtiva eeskirjaga**.

Maaomanikke on Lahemaa rahvuspargi alal u 4500. Uue kaitse-eeskirjaga seoses jääb maaomanike (ehk eramaa üksuste) arv üldiselt samaks. Uusi maaomanikke võib lisanduda (paar maaüksust Uuri külas - valiku koht) üksikuid.

Sihtkaitsevööndite laienemine (seni piiranguvööndis oleva riigimaa arvel) ei puuduta otseselt eraomanikke, kelle maid skv-de kasv ei puuduta. Kaudne mõju maaomanikele loomulikult on, seda läbi valdadele laekuva maamaksu vähenemise (skv-s on 100% maamaksu vabastus). Laekumata jääv maamaks ja selle hüvitamine valdadele on laiem küsimus, mida ei saa lahendada ühe kaitse-eeskirja koostamise või ekspertiisiga. Siin on vajalik õiglase tasandusmakse süsteemi loomine, mis on riigi ülesanne.

Majandustegevuse ja ehitustingimuste osas täpsustab uus eeskiri olemasolevat. **Ehitusvõimalused kohati avarduvad ja kohati ahenevad.** Põhimõtteline muudatus (kui jääb nii) on see, et ehitamise lubamine on seotud **metsa** ja Natura **elupaiga** olemasoluga (ehitusvõimalusi kitsendav nõue). Teisalt oleks ehitusvõimalus kahes piiranguvööndis (Lahemaa ja Mõisaparkide, mis kokku moodustavad 85% piiranguvööndite pindalast) nüüd lihtsam. See poleks enam seotud ajaloolise taluhoonestuse taastamise (milline ettekujutus ei ole sisuliselt toimunud) ja muude kehtiva eeskirja kitsendustega. Teistes uutes piiranguvööndites on ehitustegevus põhimõtteliselt võimalik, see on aga piiratud õueala või vana talukohaga ning kaalumisel saavad omavalitsused ning KA arvestada hiljuti valminud analüüse (Leele Välja, OÜ Artes Terrae).

4. Alused kaitse-eeskirja koostamisel

Pikemat aega on kaitse-eeskirjade koostamisel olnud üleval küsimus – milline peaks olema kaitse-eeskirja ülesehitus ja mida ta üldse peaks sätestama? Põhiliselt siis – kas või kuivõrd peab eeskiri kordama seadustes juba öeldut ning kas/kuivõrd saab eeskirjaga kehtestada piiranguid ja kitsendusi valdkondades, mida reguleerivad ka enamasti teised õigusaktid, eelkõige Planeerimisseadus ja Ehitusseadus (PS ja ES). LKS (§ 12) jääb siin väga nipsisõnaliseks.

Tänane praktika kaitse-eeskirjadega on olnud selline, et ühtset „kaitse-eeskirja koostamise juhendit“ ei ole olemas, eeskirjasid koostatakse näidise (parima eeskju) alusel, mida Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium on soovitanud kasutada. Väiksemad muudatused rõhuasetuses ja sõnastuse lihvimine on kaitse-eeskirjades toimunud pidevalt, mistõttu on tänased kaitse-eeskirjad ka kompaktsemad ja loetavamad kui veel 10 aastat tagasi (va eesmärkide osa, mis üha pikeneb). Vahel on kaitse-eeskirjade loetavus paljudele huvilistele (sh maaomanikele aga ka ametnikele) ikkagi probleemiks. Üheks põhjuseks kindlasti mitmete raskesti defineeritavate mõistete kasutamine kaitse-eeskirjades (sõitmiseks ettenähtud tee, rahvaüritus, majandustegevus, tasakaalustatud keskkonnakasutus, elupaiga või liigi soodne seisund jne.). Head lahendust raskepäraste väljendite asendamiseks paraku ei ole – kõike pole võimalik üldarusaadavalt defineerida. Või siis pole võimalik antud definitsiooni alusel kohapeal otsust teha. Paratamatult jääb **kaalumise** oluliseks meetodiks nii kaitseala valitseja kui kohaliku omavalitsuse igapäevatöös.

Lahemaa kaitse-eeskirja (ja ekspertiisi) koostamisel on eeskujuna arvestatud Kesknõmme LKA kaitse-eeskirja. Pole üleliigne vaadata ka teiste rahvusparkide ja looduspargide (kus traditsiooniline maaelu ja –asustus on rõhutatult hoidmist väärt ning ka mõõdukad uusarendused on pigem oodatud) kaitse-eeskirjasid. LKS-i alusel kehtestatud kaitse-eeskirjad on neist olemas Karula ja Soomaa rahvuspargil ning Loodi ja Saarjärve looduspargil. Üldiselt

on nende kaitse-eeskirjade ehitamist reguleeriv osa küllalt varieeruv: Soomaal näiteks on endiste taluhoonete taastamine lubatud ka sihtkaitsevööndis, Karulas on (ainukesena) seatud konkreetsemaid tingimusi ehitiste rekonstrueerimise ja uusehitiste asukoha tarvis. Torkab silma kaitse-eesmärkide piiratum esitamine kahe nimetatud rahvuspargi puhul – neis pole eesmärkidenähtena üles loetud kõiki teadaolevaid kaitsealuseid liike.

5. Üldised probleemid kaitse-eeskirja(de) ülesehitusel

5.1. Eesmärkide loend

Kaitse eeskirja koostamisel on palju abi, kui meil oleks selge vastus küsimusele - kas kaitse-eesmärkide traditsiooniline loend kaitse-eeskirja avapeatükis on (vaikimisi?) ka mingi prioriteetuse järjekord ehk kas eespool loetletud eesmärgid on tähtsamad kui tagapool loetletud? Üheselt pole selge, kas kaitse-eeskiri peab näiteks kajastama kõiki kaitsealal fikseeritud elupaiku ja liike? Või peaks piirduma vaid olulisemate kaitse-eesmärkidega (näiteks kuni 3), mille valik oleks paratamatult hinnanguline?

Eesti praktika varieerub siin suurel skaalal. Kirjaridadena on kaitse-eesmärke küll imelik mõõta, ent see peegeldab mahtu (loendit) kõige lihtsamalt. Karula ja Soomaa rahvusparkide kaitse-eesmärgid on üles loetletud 10...13-l real. Loodusparkidel veelgi lühemalt. Nende ülesehitus on tavapärase – kaitse-eesmärgiks on maastik, liigid, elupaigad. Väikesed erinevused, tulenevalt rahvusparkide eripärast, on vaid rõhuasetustes. Üldiselt ei ole hea selline praktika, kus ühe nähtuse (näiteks mõne liigi) kaitset on rõhutatud läbi mitme (5-6) kaitse-eesmärgi. Tavaliselt on selline dubleerimine järgitav järgmises ahelas: liik, elupaigatüüp, loodusmaastik, kaitsealused liigid ja nende elupaigad, looduse mitmekesisus jne – millised nõ kaitse-eesmärgid (antud Lahemaa eeskirja uues sõnastuses) on olulisel määral kattuvad.

Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskirja eelnõus on eesmärgid loetletud 60-l kirjareal. Kuna meil on alati olnud raskem sõnastada konkreetseid eesmärke maastike, traditsioonilise asustuse ja ehituse, rahvakultuuri ja muu „mittelooduse“ osas, ning et „looduse pool“ on üha enam detaili sukelduv, siis on eelnõu siin selgelt kaldu „looduse poole“ suunas. Loomulikult pole võimalik ega vajalik kaitse-eesmärke joonlauaga mõõta ja jaotada, ent praegune proportsioon on **liiga kaldu just liikide suunas**. Eeskirja sõnastust on võimalik tasakaalustada ilma, et elustiku kaitse sellest kannataks. Küsimus on põhimõtteline – kui ei pea loetlema üles kõiki direktiivides esinevaid liike, siis pole see ka vajalik ning võib piirduda lihtsama sõnastusega. Liigi või elupaiga puudumine kaitse-eeskirja loendis ei tähenda ju seda, et teda pole rahvuspargis olemas. Keskkonnaregistris fikseeritud kasvukoht või pesituspaik on piisav alus, et kaitseala valitseja saab teha otsuse, mis on kooskõlas antud vööndi üldise eesmärgiga.

On ka selge, et liikide või elupaikade loend **pole täpne igavesti**. Kui näiteks aasta pärast leitakse rahvuspargist uus linnudirektiivi liik, või mõni liik kaob - kas siis tuleks kaitse-eeskirja muutma hakata? Ilmselt pole see mõistlik. Järelikult peame leppima, et kaitse-eesmärkide loend võib olla ka kokkuleppeliselt lühem, ta ei saa ju sisaldada lõplikku tõde.

Kaitse-eeskirja eesmärkide-loend peaks, olulisemat välja tuues, andma viite ka kaitsekorralduskava koostamiseks. Kõikide praeguses eelnõus antud liikide (võimalik, et ka kõikide elupaikade) tarvis ei ole kaitsekorralduskavades (sisuliselt) vaja ette näha spetsiaalseid käsitlusi stiilis: seisund, ohutegurid, leevendavad meetmed, seire jne. Kuna meie praktikas tekitab pikk eesmärkide loend justkui kohustuse koostada ka „kõiki eesmärke käsitlev kaitsekorralduskava“, siis on eesmärkide osa lühendamise juba kaitse-eeskirjas hea võimalus vabastada ka kaitsekorralduskava ülemäärasest killustatusest. Aga loomulikult on see nõ tava ja juhendi (a la Kesknõmme LKA) järgimise küsimus.

5.2. Ehitustingimuste kajastamine

Mõned kaitse-eeskirjad (ka Lahemaal kehtiv) sisaldavad konkreetseid ehitustingimusi. Looduskaitseseadus, Planeerimisseadus ja Ehitusseadus samas ei viita võimalusele, et kaitsealal saab ehitustingimusi sätestada kaitse-eeskirjaga. Senini praktika on lihtsalt nii kujunenud ja minu teada seda vaidlustatud ei ole. Üldiselt antakse ehitustingimused nii üldkui detailplaneeringute alusel. Erinevusi kaitseala ja mitte-kaitseala vahel Eesti seadused siin ei tee. Käesolev ekspertiis ei saa otsustada ehitustingimuste kajastamise õiguslikkuse üle – kuna seda on tehtud korduvalt ka varem (mitmetes kaitse-eeskirjades), siis tuleb sellisest praktikast lähtuda. Sisulise poole pealt tundub, et osadel juhtudel (rahvusparkides kindlasti) peaks kaitse-eeskiri tõepoolest ehitustingimusi määrama. Aga kindlasti mitte liiga detailselt.

Käesoleval ajal kehtivad Lahemaa rahvuspargi alal Kuusalu (2001), selle kõrval endise Loksa valla (2000), Vihula (2003) ja Kadrina valla (2007) üldplaneeringud. Vihula kohta on oluline ka 2011. a kehtestatud rannikuala maakonnaplaneering. Teised maakonna üld- ja teemaplaneeringud pole sellise täpsusastmega, et mõjutaksid ehitustegevust Lahemaal. Osades eelnimetatud planeeringutes on määratletud (erineva sõnastuse ja täpsusega) ka nn väärtuslikke miljöoalasid, kaitsemetsi, säilitatavaid ja tähelepanuväärivaid jne alasid. Näiteks Vihula valla ÜP määratleb Lahemaa alal tosin miljööväärtuslikku küla, koos nende täpse piiritlemisega. Formaalselt vastuolu nendel „miljöoaladel“ rahvuspargi tsoneeringuga (ei kehtiva ega tulevasega) ei ole. Riigil on õigus (kohustus) moodustada ja tsoneerida rahvusparki, omavalitsusel on õigus määratleda miljöoalasid. Sama nähtust (küla piiranguvöönd ja küla miljöoala) võib käsitleda üksteist dubleerides (mis alati polegi miinusmärgiga tegevus) ent eeldatavasti on üldplaneeringute uuendamise käigus siiski otstarbekas ühtlustada riiklikku ja kohalikku huvi teatud miljöoalade hoidmisel.

Kuna ükski maakonna- või üldplaneering pole Lahemaal, selle nn hajaasutusega alal, jõudnud konkreetsete ehitustingimuste sõnastamiseni (on piiratud krundi minimaalse suuruse ja hoonete maksimaalse arvuga krundil), siis on kaitse-eeskiri tõepoolest koht, kus üldisi hoonestustingimusi võiks käsitleda. Üldine käsitlus on sees ka kehtivas eeskirjas. Oluline alus selleks on hiljuti valminud analüüs, mis annab ulatusliku taustaandmestiku nii üksikute hoonete (u 8000), kui ka külasüdamete väärtuslikkuse kohta, lisaks soovitusi uusehitiste rajamiseks. Analüüs² rõhutab siiski, et **iga konkreetne otsus ehitamise kohta (kuhu ja kuidas) peab siiski lähtuma kohapealsest kontaktvööndist**. Analüüs üksi ei saa olla aluseks otsuse tegemisel. Samas on uuringu detailsusaste selline, et hõlbustab ametnikel kaalumist

² Lahemaa rahvuspargi külade arhitektuuri ja asustusstruktuuri analüüs. Kaitsekorralduskava alusuuring. Artes Terrae OÜ (projekti juht Mart Hiob), töö nr 34MT10. Tartu 2010-2012.

ning aitab ka tavainimestel mõista konkreetsete ehitiste arhitektuurseid- ja miljööväärtusi laiemal taustal. Kui oleks võimalik, tuleks eelnimetatud uuringule lausa kaitse-eeskirjas viidata - selline viitamine uuringule pole meil siiski tavaks. Seletuskirjas viitamine aga on vajalik. Uuringus toodud soovitusi ei saa kaitse-eeskirja üle kanda, see muudaks eeskirja väga keeruliseks - külad on viidatud analüüsis tšoneeritud põhimõttelise ja vaba, mitte katastriüksusele tugineva, areaalina. Ka viidatuna kaitse-eeskirja seletuskirjas annab uuring aluse otsustamiseks ehitustingimuste üle konkreetsetes asukohas.

5.3. Ehituskeeluvööndi määramine

Kaitse-eeskirjast lahus vaadeldes oleks tavaline ehk seadusjärgne ehituskeeluvöönd rannal 100 meetrit, Võsul ja mujal kompaktse asustusega alal 50 m. Rannal oleval metsamaal ulatub ehituskeeluvööndi piiranguvööndi piirini, omad korrektuurid ehituskeeluvööndi ulatusele tulenevad veel üleujutusala ja astangutest. LKS § 38 lõige 7 sätestab, et kaitsealadel tohib ehituskeeluvööndit määrata ka kaitse-eeskirjaga. Seaduse punkt on küll ehk liialt lakooniline (näiteks – kas kaitse-eeskirjaga saab siis teha kõike seda, mida tavaliselt tehakse üld- või detailplaneeringuga ehk vähendada/suurendada seadusjärgset ehituskeeluvööndit. Seda juhul, kui varem on olemas planeering ja selle järele tuleb kaitseala? Kas kaitse-eeskirjaga määratud ehituskeeluvöönd on edasi täpsustatav näiteks DP alusel?), ent senine praktika pole toonud kaasa sellise õiguse – ehituskeeluvööndi määramine - vaidlustamist. Kui kõrgveepiiri ja kalda iseloomu arvestav kaart (eeskirja lisana) on asjaosalistele vastuvõetav, siis aitab see saavutada suuremat selgust rannale ehitamise küsimuses. Kahtlemata on see kaart objektiivsem alus ehituskeeluvööndiks, kui lihtsalt 100+ meetrit veepiirist.

Eksisteerib erinevaid arvamusi, kuidas tõlgendada ehituskeeluvööndiga seotud mõisteid ja nähtusi. Korduva üleujutusega ala ning astangu üle otsustamine pole praktikas alati üheselt võimalik. Igasugused üleujutusala või siis kõrgveepiiri täpsustavad uuringud ja kaardistamised on tavaliselt abiks omavalitsusele ehituskeeluvööndi üle otsustamisel. Kui kaitse-eeskirja-kohase ehituskeeluvööndiga on see tulemus saavutatud, jäävad vaidlused siin ära ja see on positiivne.

5.4. Vajalikud tegevused – kuidas kajastada?

LKS § 17 lõige 1 sätestab, et vajalik tegevuse – ehk PLK-de hooldamise – ulatus määratakse hoiualadel kaitsekorralduskavaga, mujal (sh rahvuspargis) kaitse-eeskirjaga. Minu hinnangul on see punkt enamikes kaitse-eeskirjades täidetav tinglikult: nimetatud on vaid, et x-vööndis on väärtuseks PLK-d ja neid tuleb hooldada. Mingist täpsemast ulatuse määramisest juba kaitse-eeskirjas üldjuhul ei toimu (see eeldaks kaarte jne). Üldiselt pole PLK-de ulatust ja hooldusvajadust kaitse-eeskirjade koostamise perioodil teadvustatud sellise detailsuseni, et seda võiks kaitse-eeskirja lisada. Seega - eeskirjade traditsiooniline formaat ei ole ette näinud hooldustööde ulatuse täpsemat kirjeldamist. Punkti seaduses tuleb seega lugeda veidi optimistlikuks või siis sõnastuselt äpardunuks. Tõsiasi on see, et isegi paljudes kaitsekorralduskavades on raskusi PLK-de hooldamise täpse ulatuse määramisega.

5.5. Piiride kajastamine kaitse-eeskirjas

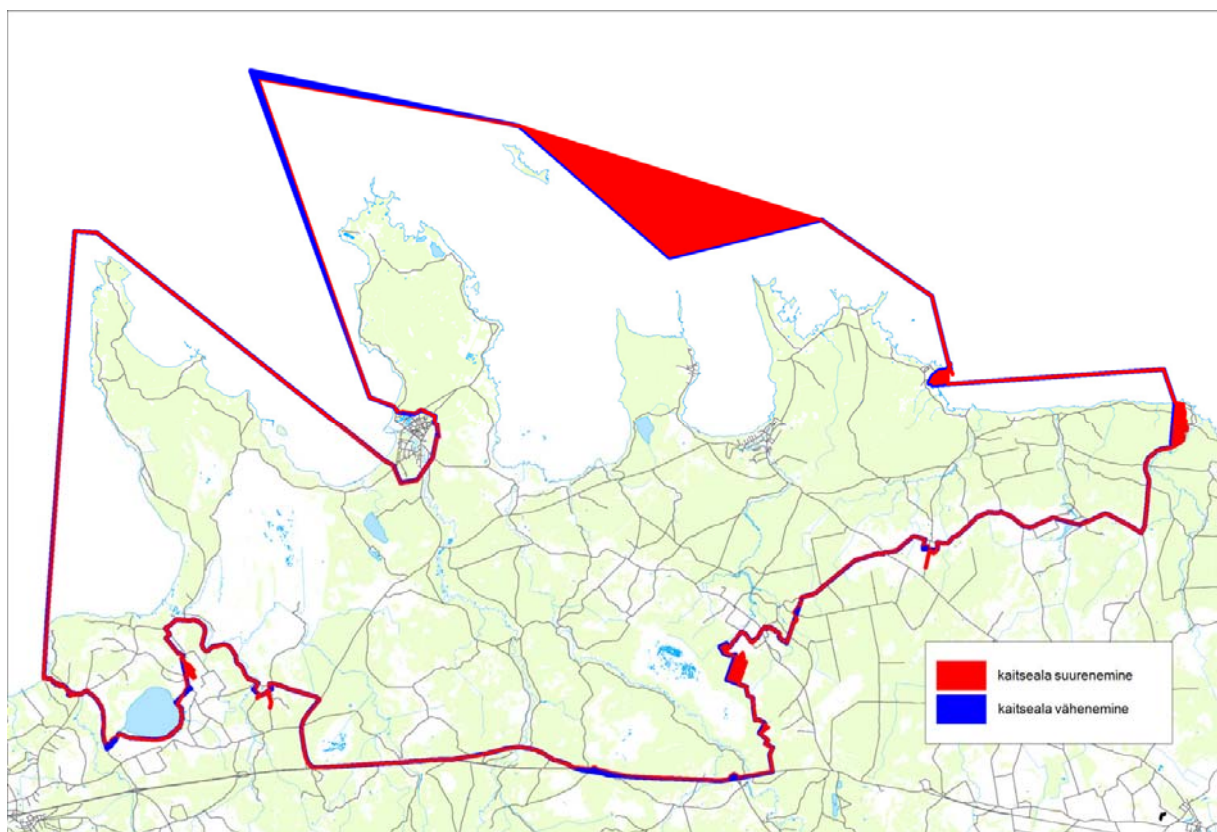
Kaitse-eeskiri sisaldab piiride osas väga palju valikuvõimalusi. Igat valikut eraldi pole võimalik seletada-põhjendada, valikukohti on tuhandeid. Üldisem probleem on siin selles, et pole väljakujunenud reeglistikku (lihtsamat juhust), kuidas peaks tsoneering ikka korduvate tüüpjuhtumite puhul arvestama näiteks:

- a) maanteed, ehk - kas üldse ja milline tee on kohane x-vööndi piiriks. Ning teisel pool teed paikneks juba teise nimetusega (sisult sama) vöönd;
- b) maastikku, milles puuduvad olulised visuaalsed orientiirid, ehk – kas pigem piiritleda vööndid sel juhul piki katastripiire või mõttelisi sirgjooni. Kerkib ka küsimus, kui keeruline piir (kui sopiline kontuur) on veel mõistlik;
- c) liike ja elupaikasid, ehk – kuivõrd peaks tsoneering kajastama ajas muutuvaid kaitsevajadusi. Kaitsealadega mõnel pool liidetavad püsielupaigad või siis kaitseala sees asuvad, nõ areaaliga elupaigad muudavad uued tsoneeringud kohati ülemäära liigestatuks (kas liigestatus üldse on probleem?). Kuna need elupaigad on ikkagi ajas muutuvad (ei pruugi olla igavesed), võib teatud liigi (n metsise) kadumise järel keeruline tsoneering osutada asjatuks. Valikuks on seega – kas kaitsealade sees peaks üldse moodustama väiksemaid, üksnes elupaiga sihtkaitsevööndeid? Teine võimalus on – suurem sihtkaitsevöönd ja tervikuna lihtsam tsoneering, mida ei tule viie aasta pärast uuesti muutma hakata.

Loomulikult on kaitse-eeskirja koostamine osalt ka loominguiline tegevus ja kõike ei saa juhenditega ette näidata. Mõnedki piiritlemise (st ka tsoneerimise) küsimused vajaksid aga ühtset seisukohta.

6. Välispiiri muutus

Rahvuspargi välispiiri muutused on minimaalsed. Peab arvestama, et välispiiri kulgemist on arutatud mitmel perioodil (rahvuspargi moodustamise ja selle selle laienduse eel, kehtiva kaitse-eeskirja koostamise ajal), nüüd siis paralleelselt uue kaitse-eeskirja koostamisega. Olemasolev ja ka muudetud välispiir (joonis 1) järgib teid, jõgesid ja teisi selgeid orientiire, vajadusel katastripiiri. Maismaa osas on suurem piirimuutus ette nähtud Vainopea külas, sellega on arvestatud ka 2011. a kehtestatud Lääne-Viru maakonnaplaneeringus Rahvuspargiga on siin kavas liita riigimetsa – Kunda metskond nr 1 – metsatükk, 81 ha. Teine suurem pindalaline laiendus hõlmab osa metsise elupaigast Võsuperes (Loobu skv), mis nüüd oleks tervikuna rahvuspargis (lisanduks u 40 ha). Kolmas lisandumine oleks Uuri külas, kus rahvuspark laienuks viie katastriüksuse + ühe JRO võrra, kokku u 20 ha.

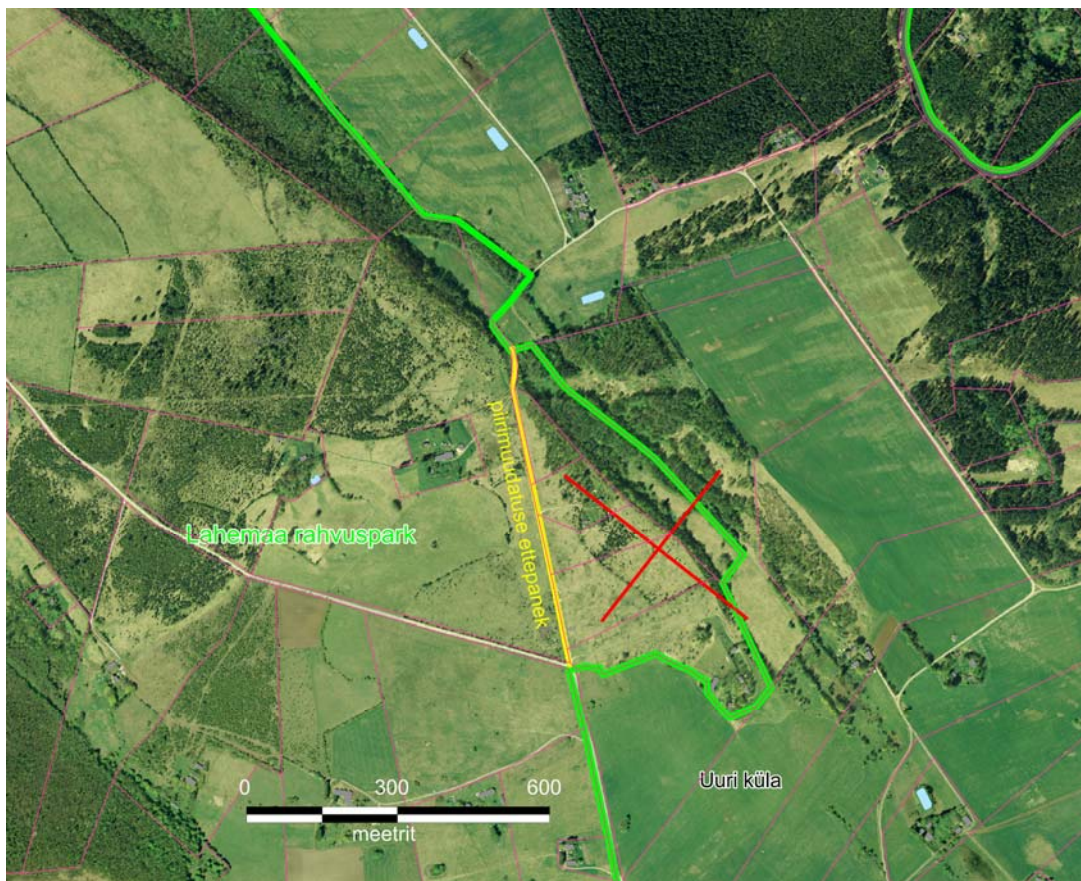
Joonis 1. Rahvuspargi välispiiri võimalik muutmine

Narva maanteel (teetaskud ja Loobu viadukt) ning Kahala järve lähistel on välispiiri korrigeeritud teemaa ja katastripiiride kohaselt. Teisi välispiiri muutusi, arvestades eelnenud konsultatsioonidega, ei ole vaja ette näha.

Rahvuspargi ulatuse võimalik **vähendamine** (näiteks Võsu alevik, kus on sajad elumumaa krundid ning kus ajaloolist miljööd saab hoida ka ehitustingimuste- või miljööala teemaplaneeringu abil) võib siin-seal kaasa aidata bürokraatia vähenemisele, ent ilmselt ei ole see mõte paljudele emotsionaalselt vastuvõetav. Rahvuspargis elamine on prestiizne, rahvuspargi lõikumist ei soovitata kokkuvõttes ka hiljutises maakonnaplaneeringus ja selle KSH-s³, ehkki vastav arutelu Võsu ja Vergi üle tookord algatati.

Rahvuspargi võimalikku **laiendamist** on soovitatud (Muinsuskaitseamet) eelkõige Kahala-Uuri piirkonnas, kus asub hulgaliselt kultuurimälestisi. Ka need mälestised (õieti maastik laiemalt) on hoitavad üld- ja detailplaneeringute abil, kuna piirkonna väärtused on üldiselt teadvustatud. Suure hulga (Kahala-Uuri) maaomanike lisandumine rahvusparki ei ole ka halduskoormuse kasvamise tõttu hea variant.

³ Maakonnaplaneeringu „Lääne-Viru maakonna rannikuala“ KSH aruanne. OÜ E-Konsult (Eike Riis), töö nr E1190. Tallinn, 2010.

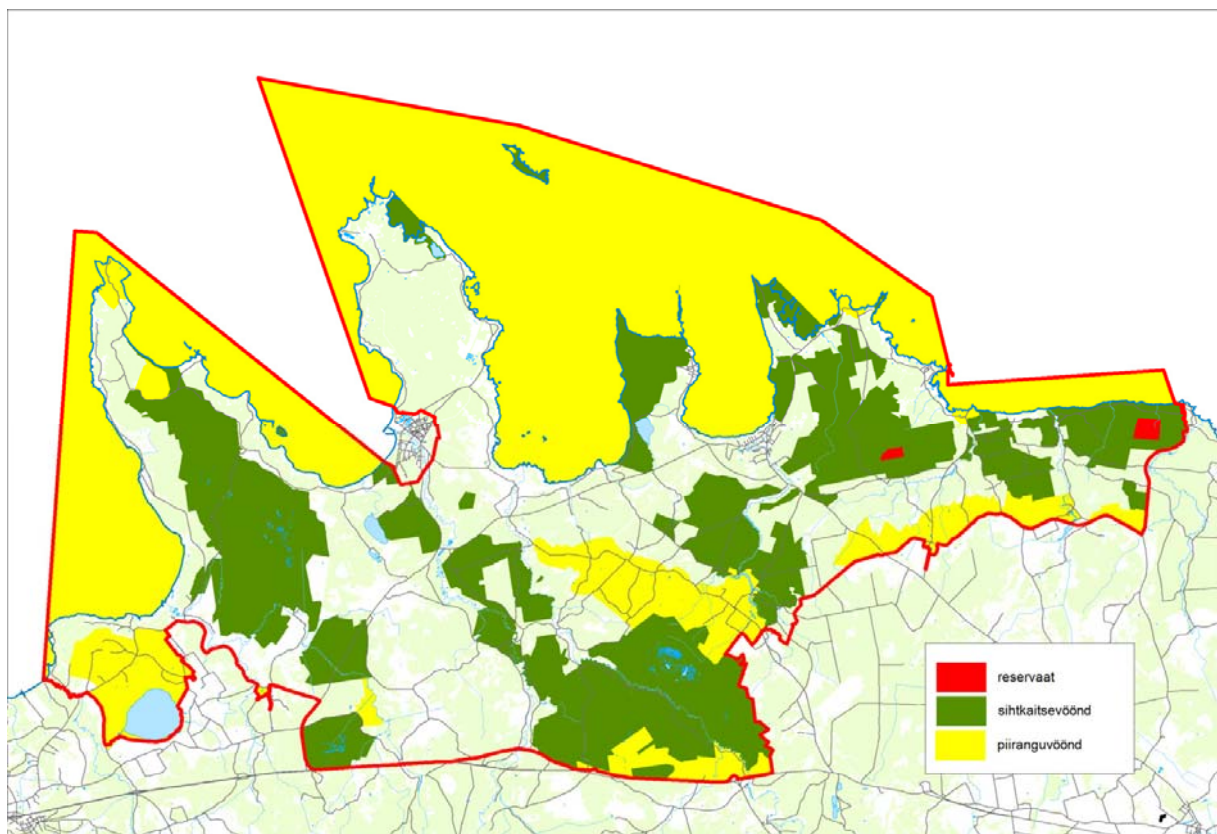

Joonis 2. Võimalik rahvusparki laiendus Uuri külas. Ei ole soovitatav.

Arvestades asjaoluga, et rahvusparki võimalik laiendusala Uuri külas ei sisalda registreeritud elupaikasad, küll aga sisaldab hoonestatud alasid ning ühe elamumaa krundi, soovitan laienduse Uuris ära jätta (joonis 2). Rahvusparki piiritlemine piki külateed (nagu seni) on ratsionaalne.

7. Tsoneering

Rahvusparki sisemine tsoneering on teostatud reservaatide (2), sihtkaitsevööndite (42) ja piiranguvööndite (11) kaudu (joonis 3). Loobu skv (metsis ja must toonekurg) on kavandatud siinjuures nelja lahustükina, ka mitmed piiranguvööndid pole kompaktsed vaid paiknevad lahustükkidena, näiteks Lahemaa piiranguvöönd koosneb 19 tükist. Tsoneeringuga määratud piiride kogupikkus ulatub sadadesse kilomeetritesse. Tsoneeringu läbivad põhimõtted on: a) sihtkaitsevööndisse on määratud valdavalt riigi (ja JRO) maad ning b) arvestatud on metsa- ja teiste loodusväärtuste ning asustusstruktuuri inventuuridega.

Joonis 3. Lahemaa tsoneering (Lahemaa piiranguvöönd – valge ala)

Peab märkima, et sihtkaitsevööndite laiendus on kavandatud olulisel määral (+33%). Sihtkaitsevööndi suurt laiendust Lahemaal ei pea võrdlema (aga seda võib kõrvutada) üldiste muutustega Eesti kaitsealade tsoneeringutes. Vahemikul 2007-2011 on Eesti kaitsealade⁴ looduslike sihtkaitsevööndite üldpindala püsinud enam vähem endine, toimunud vähenemine (0,3%, summaarselt 513 ha) on kogu riiki arvestades tühine. Laskumata siinkohal detaili, mitu kaitseala oli antud perioodil muutuses (või moodustati) ja kuivõrd see periood üldse midagi näitab, on ilmne, et rahvuspargi sihtkaitsevööndi laiendamine sellises ulatuses on oluline muutus ja see peegeldab ilmselt **kindlat suundumust**. Nimelt: senised piiranguvööndi metsad (sh Lahemaa enamlevinud metsa-elupaigatüübid 9010* ja 9080*) **tuli tsoneerida sihtkaitsevööndisse**. See suundumus on väljendatud mitmetes looduskaitse töödokumentides, protokollides, uute kaitse-eeskirjade koostamise praktikas. Selle suundumuse hindamine pole antud ekspertiisi teema: saab nentida, et Lahemaa tsoneering järgib etteantud suunda. Keskmist Lahemaa maaomanikku sihtkaitsevööndite laienemine samas otseselt ei puuduta.

7.1. Metsa tsoneeringust üldiselt

Imselt oli kaitsealade uute kaitse-eeskirjade aeglane menetlemine põhjuseks, miks perioodil 2007-2011 looduslike sihtkaitsevööndite pindala ja hulk Eestis oluliselt ei muutunud. Looduslike sihtkaitsevööndite lisandus nelja aasta jooksul vaid kaks (2) ja vööndite pindala

⁴ Siinkohal on kasutatud allikana raamatut: Klein, Lauri (toimetaja). Eesti looduse kaitse aastal 2011. Keskkonnateabe Keskus. Tallinn, 2012, 124 lk.

isegi vähenes veidi (0,3%). Samal ajal on kordades kasvanud püsielupaikade arv ning skv pindala neis (16%). Kokku oli nende kahe (l-skv ja PEP-i skv) vööndi summaarne kasv u 2,4% ehk u 5000 ha. Sama ülevaate (Klein, 2012) järgmine lehekülj (lk 56) näitab, et IUCN 1b kategooria alade (l-skv kaitsealadel ja PEP-ides) kasv meil olnud kokku hoopis 4% ehk u 8000 ha. Kuna nimetatud perioodil (ilmselt) ei toimunud kaitsealadega olulisi muutusi, ei saa nendest numbritest ka suurt järeldada. Nendel kaitsealadel, kus eeskirja muutmine on pooleli (Kõrvemaa, Lahemaa, Haanja), on sihtkaitsevööndi osakaal enamasti **tuntavalt kasvamas**.

Eesti ametlik raport (Natura aruanne) kinnitab, et paljude metsatüüpide, teiste seas ka Lahemaal enamlevinud Natura-metsade (9010*, 9080*, 91D0*) seisund on halb. Võttes aluseks Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti (ametlikes dokumentides küll sõnastamata) seisukoha, et **piiranguvöönd ei kaitse** Natura võrgustikku arvatud metsa-elupaigatüüpe, **on sihtkaitsevööndi laiendamine Natura metsade esinemisalal igati mõistetu**. On loogiline, et piiranguvööndis lubatud turberaie kahjustab antud kasvukoha metsa looduslikkust, see on paratamatus igasugusel metsa majandamisel. Nii võibki tunduda, et kõikidel kaitsealadel tuleks kogu elupaiga-mets tsoneerida edaspidi sihtkaitsevööndisse, välistades nii metsa majandamise. Mitteametliku hinnangu kohaselt võiks vaid okasmets oosidel (9060) ja puhkepiirkondade luitemets (2180) asuda piiranguvööndis. Lahemaal pole need kuigi suurepinnalised.

Kui see probleem (piiranguvöönd ei taga Natura metsade säilimist jne...) on selge ja vastus teada (Natura mets tuleb maksimaalselt arvata sihtkaitsevööndisse), taanduks kaitseala tsoneerimine enamasti seni piiranguvööndis asuvate metsa-elupaikade ümbertõstmisele skv-ks. Võib siiski tekkida, õieti peaksid tekkima mõned küsimused - kui suur on sellise Natura-metsa pindala mida tuleks ümber tsoneerida ja kas meil on mingid numbrilised sihid või kohustused?

Kahjuks ei ole meil kuigi usaldusväärset teavet, **kui palju nn Natura metsi (elupaigatüüpide lõikes) siis täna juba on sihtkaitsevööndis**. On olemas KTK analüüs⁵, milles antud Natura metsade üldine (hinnanguline) pindala Eestis ja nende paiknemine kaitsealadel (nii pv kui skv). Tegelik Natura metsade (mis seni on registreerimata) ulatus võib olla ka mõnevõrra suurem. Samas on ka ilmnenu, et siin-seal on elupaikade määramisel eksitud (enamasti nii, et määratud ala ei vasta elupaiga kriteeriumitele). Analüüsist nähtub, et looduskaitse all on registris olevate elupaigatüüpide lõikes vastavalt: 9010* - 41%, 9080* - 25% ja 91D0 - 54%. Range kaitse osakaalu elupaigatüüpide lõikes siit ei selgu. Kogu metsast on range kaitse all aga 10%.

Maakatteklasside alusel antud hinnangu (Klein, 2012) kohaselt on üle Eesti range kaitse all (ehk skv-s) 12,4% okas-, 7,1% leht- ja 5,8% segametsadest. Lahemaal valdavad (maakatte järgi u 25%) okasmetsad.

Võttes nüüd ette selle valdkonna tähtsaima siseriikliku arengukava (Looduskaitse arengukava aastani 2020 - heaks kiidetud 26.07.2012 VV korraldusega nr 332) jõuame numbrini 10% - selline peaks aastaks 2020 olema rangelt kaitstavate tüpoloogiliselt esinduslike metsade osakaal metsamaa pindalast. Baastasemeks arengukavas on 8,9%, mõned hinnangud (SMI) on aga näidanud, et eesmärk 10% on juba justkui saavutatud. Sama arengukava sätestab, et 14

⁵ Eesti metsad 2010. Metsavarude hinnang statistilisel meetodil. Koostaja: Veiko Adermann. KTK, Tallinn, 2012.

elupaigatüübi (nimesid nimetamata, ent tõenäoliselt on mõeldud ka metsa elupaikasid) seisund peaks aastaks 2020 paranema.

Tuleb nentida, et metsade looduskaitstes on ebamäärasust. Kui me ei tea täpselt, millisel tasemel on tüpologia (elupaiga) lõikes meie metsad kaitse all ja milline peaks olema tüpologia (elupaiga) lõikes range kaitse saavutustase, tähendab see, et tegutseme ilma kindla sihita. Lähtudes näiteks elupaigatüüp 9010* üldisest esindatusest kaitsealadel (viidatud KTK analüüsi järgi u 32 000 ha) ja hinnates lihtsustatult, et neist pool (? täpset arvu ei tea) on täna sihtkaitsevööndis, tuleks selle elupaiga soodsa seisundi huvides ümber tsoneerida umbes 16 000 ha. Kuna kusagil pole Natura mets lauspinnaline ega absoluutselt valdav, ikkagi on vahel ka vähemväärtuslikku metsa, siis võivad uued sihtkaitsevööndid kujuneda märksa ulatuslikumaks. Selline suure hulga (kindlasti rohkem kui 20 000 ha) metsa lisamine sihtkaitsevöönditesse vääraks kahtlemata ka üldist **mõju analüüsi**, mida see tähendab metsamajandusele. On ju selge, et metsade range kaitse ühes kohas suurendab survet teises kohas. Ehk siis ilmselt vähendab (kui palju?) saamata jäävat tulu. Laiemat analüüsi vääraks ka küsimus, millistes piirkondades (millistel kaitsealadel) on metsade range kaitse suurendamine esmavajalik. Võimalik, et see ongi Lahemaa. Võimalik, et kusagil mujal. Kui meie eesmärk on enam-vähem kõikide Natura metsade sihtkaitsevööndisse määramine, siis vajab see eemärk mingil ametlikul tasandil fikseerimist. Praegu et määratle ükski kehtiv riiklik arengukava Natura-metsade kaitse täpsemat ulatust.

7.2. Reservaadid

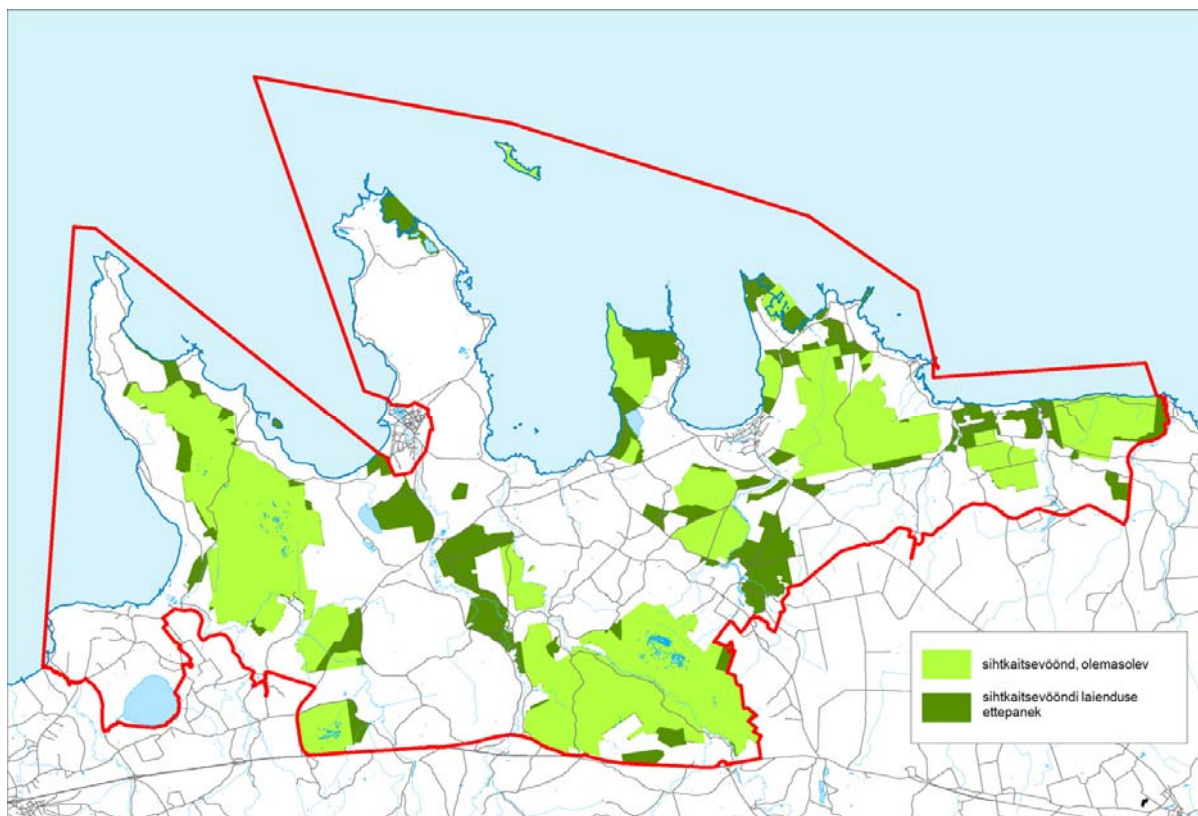
Lahemaal on kaks reservaati, nii nagu ka kehtivas kaitse-eeskirjas. Remnispea reservaadi laienemine on juba ette fikseeritud eraldi katastriüksuse moodustamisega mõne aasta eest. Piiritletuna sihtkaitsevöönditest ei ole reservaatidega seoses olulisi muudatusi.

7.3. Sihtkaitsevööndid

Eeskirja eelnõus on saavutatud sihtkaitsevööndite (joonis 4) sisuline eristamine, ehkki see on esmapilgul ehk varjus üldise sõnastuse taga. Lihtsalt väljendudes on eristatud kolme tüüpi sihtkaitsevööndid, eesmärkideks looduse poolelt:

- a) üksnes looduslike protsesside tagamine
- b) säilitamine ja taastamine
- c) üksnes säilitamine

Suuremad sihtkaitsevööndid võivad sisaldada alasid, kus kõik kolm tüüpi (a-c) on esindatud, väiksemad on ühe eesmärgiga. Kindlasti poleks hea idee tsoneerida suuremad sihtkaitsevööndid veelgi detailsemaks, et looduslikkus-säilitamine-taastamine veelgi ilmekamalt eristuksid. Isegi nii suure ala kohta, nagu Lahemaa rahvuspark, poleks see ratsionaalne. Pigem on tsoneering isegi keeruline.

Joonis 4. Sihtkaitsevööndid, olemasolevad ja uued (eelnõu järgi)

Tinglikult, parema arusaamise huvides, saab Lahemaa uusi sihtkaitsevööndid rühmitada ka järgmiselt:

- 1) liigi elupaik, mille omaette sihtkaitsevööndina piiritlemine ja seal kaitsekorra määramine tugineb liigispetsialistide soovitusel. Hara soo, Juku, Koolimäe, Laviku, Loobu, Põhjakalda, Reiemäe, Rüütli, Suursoo. Kokku 9.
- 2) tundlikud linnualad rannikul ja laidudel, kus kehtib ajaline liikumispiirang. Ulkkari, Älvi, Saartneeme, Kasispea. Siia saab lisada ka Mohni saare ja uute skv-dena Hauaneeme (mereala) ning Hara saare, kus külastuse reguleerimine on (saarte väiksus) vajalik. Kokku 7.
- 3) vanad (metsa ja soo elupaikade säilitamiseks mõeldud) sihtkaitsevööndid, mille ulatust on üldjuhul laiendatud (9010*, 9080*, kohati luitekooslused). Korjuse, Kotka, Kõrve, Lahe, Loisu, Palganeeme, Pedassaare, Pärlijõe, Soone, Suurekõrve, Ulliallika, Vainupea, Valgejõe-Loobu, Viru raba. Kokku 14.
- 4) uued (metsa elupaikade säilitamiseks mõeldud) sihtkaitsevööndid. Karula, Koljaku, Käsmu, Külaotsa, Lobineeme, Lohja, Merinõmme, Miku, Oruveski, Sipa, Tepelvälja, Vanaaseme. Kokku 12.

Esimeses toodud rühmas eksisteerib metsise puhul laiem probleem, mis avaldub looduskaitse ja metsandusega seotud ringkondade erinevas suhtumises metsise elupaiganõudlusele. Eeskirja kavandi kohaselt on kõik metsise-alad säilitatavad sihtkaitsevööndid. Metsise püsielupaikade moodustamise määrus (2005) eeldab (aga ei kohusta) osa elupaiga tsoneerimist piiranguvööndina. RMK seisukoht on olnud – metsise kaitseks pole range sihtkaitsevöönd suures ulatuses vajalik. Ka ornitoloogide ringkonnas kohtame erinevaid hoiakuid. Kuna

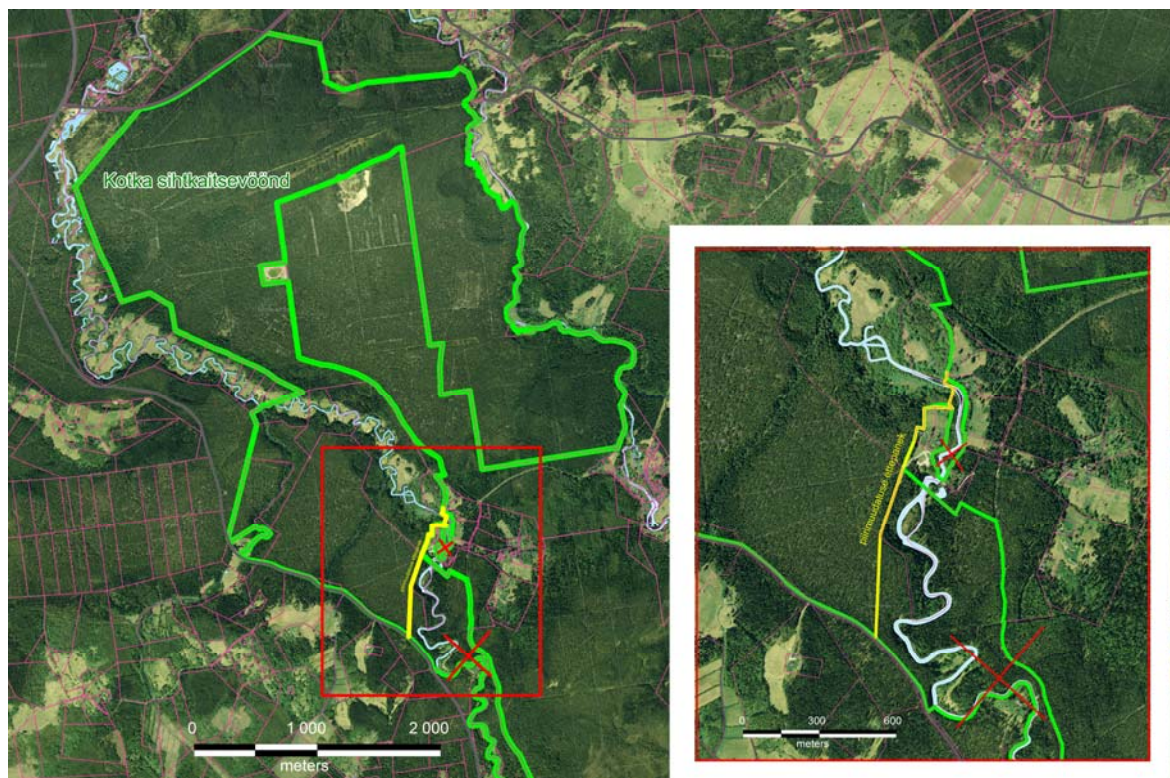
Lahemaa metsisealad on aga osalt (Hara soo, Loobu, Suursoo) ka seni kuulunud sihtkaitsevööndite alla, osalt (Laviku, Põhjakalda) jääksid uute sihtkaitsevööndi keskele, siis pole ratsionaalne üldist tsoneeringut veelgi keerukamaks ajada, et suuremate sihtkaitsevööndite sees eristada metsise piiranguvööndeid. Võib-olla on siinkohal liiast ajaline liikumiskiirg kogu suure (metsise) sihtkaitsevööndi ulatuses, alternatiiv sellele oleks aga veelgi keerukam suurema sihtkaitsevööndi ümberjagamine.

Teise rühma osas ma ei näe probleeme, vööndite moodustamine ja piiritlemine on asjakohane.

Kolmanda ja neljanda rühma osas on järgnevalt esitatud ettepanekud **lihtsustamise ja skv-de kohatise vähendamise suunas**. Kui lähtuda eeldusest, et seal, kus vähegi võimalik, tuleks 9010* ja 9080* metsad (need moodustavad u 90% uutest skv-dest) tsoneerida sihtkaitsevööndisse, oleks tsoneering asjakohane. Tsoneeringu lihtsustamise ja skv-de vähendamise ettepanekud ei ole pindalaliselt kuigi olulised aga nad aitavad loodetavasti kaasa loogilisemate piiride määramisele.

Siinkohal mõned tähelepanekud:

1. Sihtkaitsevööndite moodustamine suuremate teede kõrvale, hästi ligipääsetavasse kohta, tähendab paratamatult seda, et metsa majandajal tuleb hakkama saada kusagil vähemsoodsas kohas, mis kokkuvõttes ei pruugi olla hea variant.
2. RMK puhkekohtade (Nõmmeveski, Koprarada) ja teiste suure külastuskoormusega kohtade (Nõmmeveski, tegelikult ka Käsmu skv) tsoneerimine sihtkaitsevööndisse ei ole hädavajalik – metsa kõrval ei pruugi muu elustik seal ikkagi vastata nõ loodusliku arengu soovitud seisundile, häirimine on suur.

Joonis 5. Kotka skv võimalik vähendamine

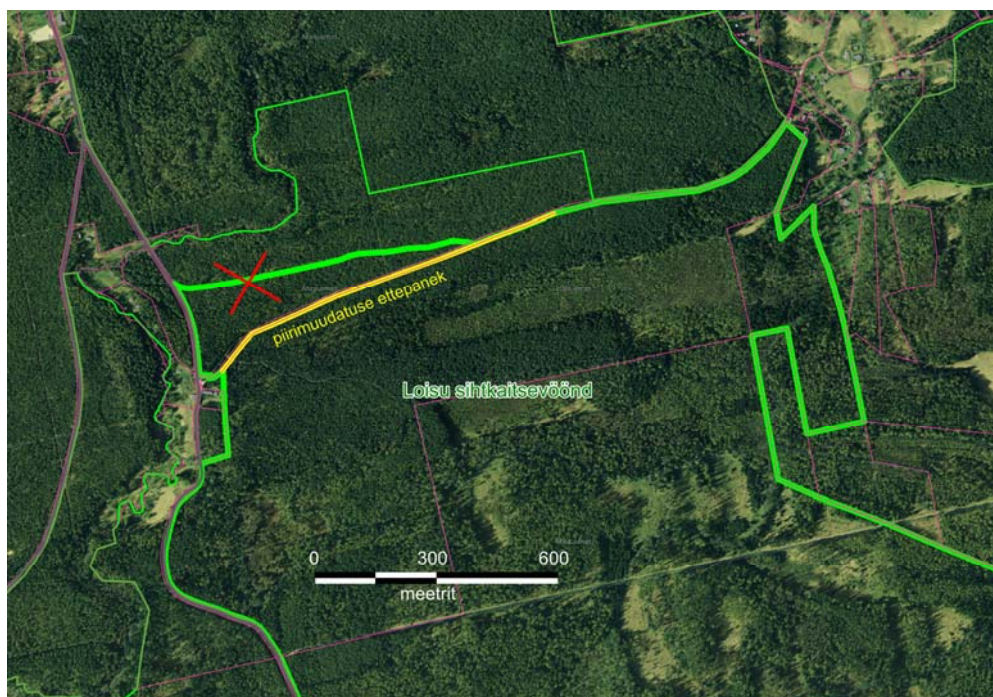
Kõik (seni kavandamisel olnud) sihtkaitsevööndid koos nende iseloomu ja mõnel juhul ettepaneku (või kommentaariga) on esitatud järgnevas tabelis.

Sihtkaitsevööndid (42)

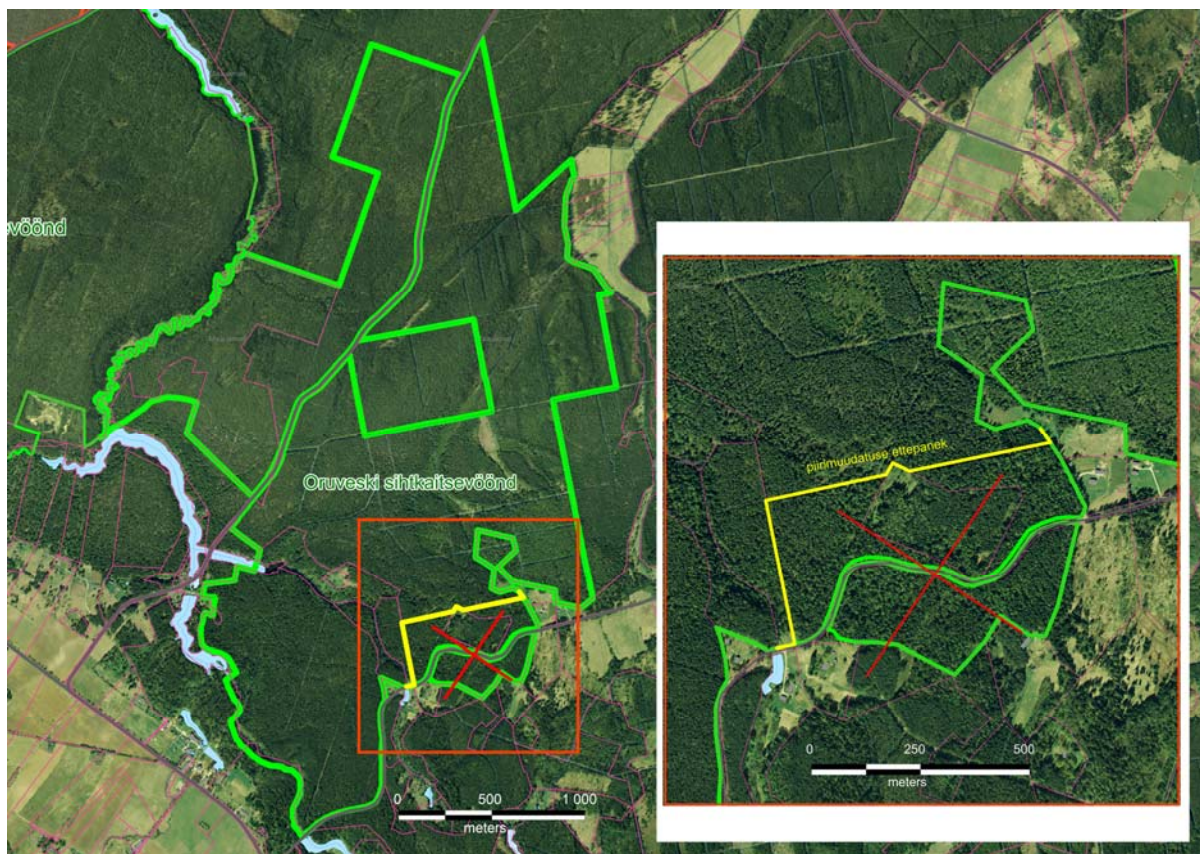
Tabel 1

Nimi	Tüüp	Märkused ja ettepanekud U – uus skv, O – olemasolev skv, 1620 – valdava elupaiga kood
Hara saare	looduslik	U, 9010* ja 1620. Saare külastatavus ilmselt aina kasvab. Võimalik, et looduslik areng pole parim variant: vana kuusemets võib muutuda tormiõrnaks ja tuleohtlikuks.
Hara soo	taastatav	O, asub Suurekõrve skv sees kahe tükina (erineb sellest liikumiskiirangu tõttu – metsis).
Hauaneeme	säilitatav	U, merelised elupaigad, sh 1150.
Juku	looduslik	O, 9010*.
Karula	taastatav	U, 9080*, 9010*, 91DO*.
Kasispea	looduslik	O, laiud, liikumiskiirang.
Koljaku	looduslik	U, 9010*. Väike teedevaheline ala. Külgneb põhja pool Kõrve skv-ga, erinevusi eesmärkides neil pole. Loogiline oleks liitmine Kõrve skv-ga. Koljaku-Oandu tee pole nii oluline, et peaks skv-sid eraldama.
Koolimäe	looduslik	O, laiendatud, merikotkas.
Korjuse	looduslik	O, laiendatud, sopiline, 9010*, sisaldab Laviku skv-d, erinevus liikumiskiirangus.
Kotka	säilitatav	U, väiksem osa on endine Sillaotsa skv. Laiendus 9010* osas. Nõmmeveski juga kui populaarne külastuskoht, samuti ka neist eraldiasuv RMK puhkekoht ei pea asuma skv-s. Ettepanek on need alad lihtsaimal viisil skv-st välja jätta (joonis 5).
Kõrve	looduslik	O, veidi laiendatud, piirab Koolimäe skv-d. Külgneb vahetult analoogsete skv-dega: Tepelvälja ja Koljaku. Erinevusi eesmärkides pole. Kolme skv-d eraldi pole vaja moodustada. Ettepanek on kõik kolm liita, ühiseks nimeks Kõrve skv.
Käsmu	säilitatav	U, 9010*.
Külaotsa	looduslik	U, 9010*, Loksa linna piiril, kahel pool maanteed, väike.
Lahe	looduslik	O, vana skv laiendus, 9010*.
Laviku	säilitatav	O, metsis, paikneb Korjuse skv sees.
Lobineeme	säilitatav	U, 9010*.
Lohja	looduslik	U, 9010*.
Loisu	looduslik	O, endise Mustoja skv laiendus. Võimalik väiksem äralõige , mis arvestab tee kui katastripiiriga (joonis 6). Kuna külgneb Merinõmme skv-ga ja et erinevusi eesmärkides neis pole, on ettepanek need kaks skv-d liita . Kehtiv skv nimi – Mustoja skv – sobib ühendusele paremini.
Loobu	säilitatav	O, endise skv väiksemad osad, metsis (4).
Merinõmme	looduslik	U, 9010*, külgneb Loisu skv-ga. Ettepanek liita viimasega (uus nimi – Mustoja skv)
Miku	looduslik	U, 9010*, Narva maantee ääres, väike.

Mohni	säilitatav	O, 9010*, põhiliselt saare elupaik ehk 1620.
Oruveski	taastatav	U, sisaldab Põhjakalda uue skv, suur, osalt eramaa, lõuna pool teed väiksem riigimetsa katastriüksus, sopistuv piir. Võimalik väiksem äralõige , eriti eramaa tõttu (joonis 7).
Palganeeme	looduslik	O, 9010*, Eru ja Käsmu skv-te laiendus.
Pedassaare	säilitatav	U, osaliselt olemasolev skv, lahustükk 1630* - Natturi rannaniit.
Põhjakalda	taastatav	U, paikneb Oruveski skv-s, metsis.
Pärlijõe	looduslik	O, vana skv laiendus (teisel pool Loksa maanteed on Ulliallika skv).
Reiemäe	taastatav	O, laiendatud, must-toonekurg.
Rüütli	looduslik	U, merikotkas.
Saartneeme	looduslik	O, täna Kuradisaare skv.
Sipa	looduslik	U, 9010* ja 2180, RMK matkarada - Koprarada, väike ala.
Soone	säilitatav	O, laiendatud, endine Laviku skv.
Suurekõrve	taastatav	O, väiksem laiendus.
Suursoo	säilitatav	O, väiksem laiendus, metsis, külgneb Kõrve skv-ga.
Tepelvälja	looduslik	U, väike, pole erinevust kõrval asuva Kõrve skv-ga, ettepanek on need alad (+ Koljaku) liita.
Ullkari	säilitatav	O, laiendus merel.
Ulliallika	taastatav	O, väiksem laiendus (teisel pool maanteed Pärlijõe skv).
Vainupea	taastatav	O, laiendused ida ja lääne poole, 9010*, piirab RMK Mustoja puhkekoha.
Valgejõe-Loobu	taastatav	O, suur, väikesed korrigeerimised, sisaldab Loobu skv-d.
Vanaaseme	looduslik	U, 9080*, 9010*, väike ala.
Viru raba	taastatav	O, väiksem laiendus.
Älvi	looduslik	O, saar.

Joonis 6. Võimalik piirimuutus Loosu skv-s (tee on ühtlasi katastriüksuse piir)

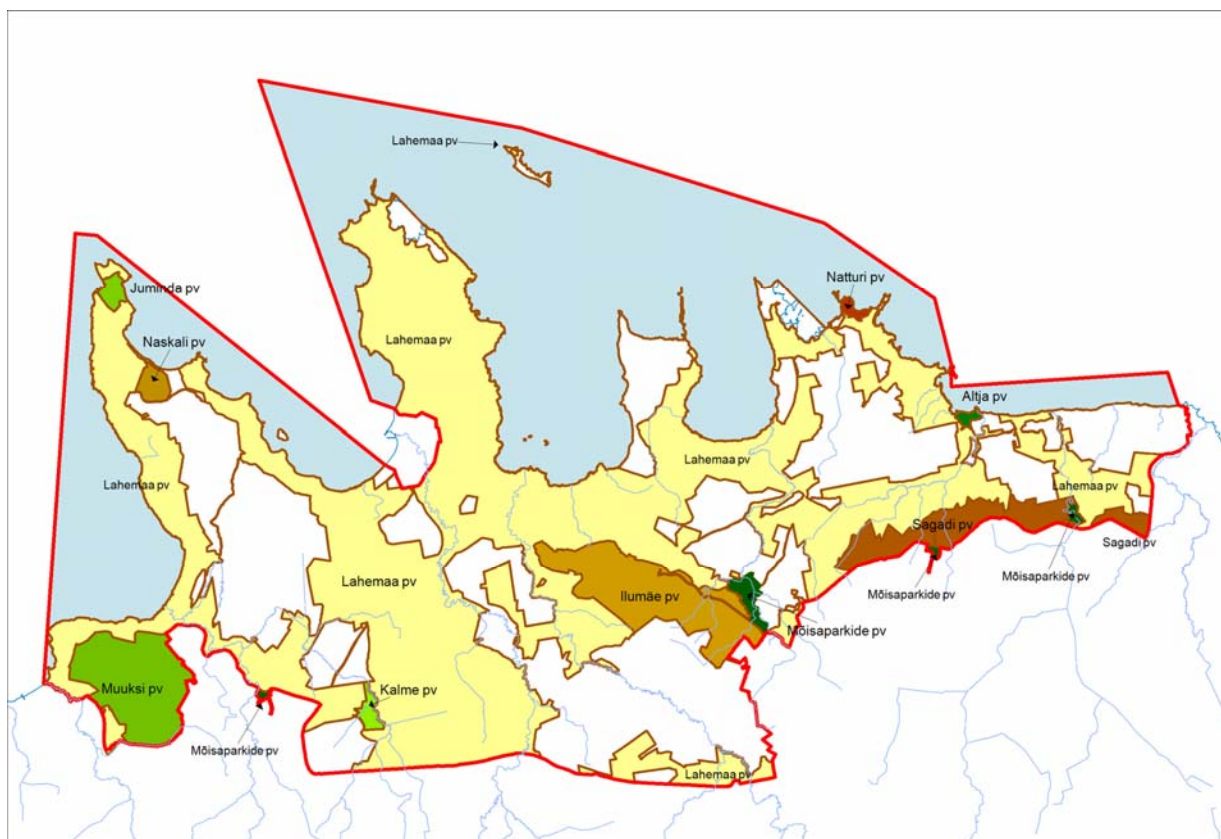

Joonis 7. Oruveski skv võimalik vähendamine

Tabelis 1 märgitud ja joonistel 5-7 selgitatud ettepanekud on pigem vormilised ja näevad ette lihtsamat asjaajamist tulevikus. Kokku on nende järgimisel võimalik skv-de arvu kolme võrra vähendada (jääks 39), piiri korrigeerimise ettepanekud (Lahemaa pv kasuks) on tehtud samuti kolmes kohas. Piiri-ettepanekud puudutavad tühist osa Lahemaa üldisest skv-de tsoneeringust, olulist mõju koosluste seisundile nendest ei tulene.

7.4. Piiranguvöönd üldiselt

Rahvusparki piiranguvöönd (joonis 8) on maa- või veela, kus on lubatud majandustegevus, mis arvestab LKS-is ja seda täpsustavas kaitse-eeskirjas toodud kitsendusi. Käesoleval ajal on Lahemaal üks piiranguvöönd, mistõttu lubatud/keelatud tegevused ei ole vööndi sees oluliselt diferentseeritud.

Joonis 8. Piiranguvööndid. Lahemaa pv – helepruun, skv-d – valge.

Uues kaitse-eeskirjas on ette nähtud piiranguvööndi diferentseerimine, eristades selles:

- väärtuslikumad asustusalad ehk külasüdamed või külade kogumid (kokku 8);
- metsa-alad, potentsiaalsed skv-d, kus tohib teha vaid hooldusraieid (2);
- mõisapargid (4);
- mere;
- ülejäanu ehk üldvööndi.

Viimane neist (Lahemaa pv) moodustab maismaa piiranguvööndist 83% ja kogu rahvusparki maismaa alast u 52%. Kui rahvusparkis keskmiselt hõlmavad eramaad 39%, siis piiranguvööndites on eramaa osakaal kõikjal üle 60%. Üldistatult on piiranguvööndites kehtiv kaitsekord esitatud tabelis 2.

Piiranguvööndite kaitsekorra üldistus

Tabel 2

Maismaa piiranguvöönd	Pindala ha	Eesmärk (vabas sõnastuses)	Uuendusraie võimalik	Uusehitised üldiselt võimalikud	Uusehitised õuealal või endisel talukohal võimalikud
Altja	45,3	Külamiljöö	x		x
Ilumäe	1783,5	Külade miljöö	x		x
Juminda	108,7	Külamiljöö	x		x
Kalme	101,7	Maastiku ilme			
Muuksi	1499,2	Külade miljöö	x		x
Naskali	147,7	Maastiku ilme			
Natturi	50,8	Külade miljöö	x		x
Sagadi (2)	1084,4	Külade miljöö	x		x
Lahemaa (19)	25292,8	Miljöö	x	x	x
Mõisaparkide (4)	266,0	Pargi kompleksid		x	x
Mere pv.	26670,3	Mere ökosüsteem	-	-	-

Metsa majandamist piiranguvööndis on eeskirjaga täpsustatud: kui LKS-i piiranguvöönd üldiselt keelab uuendusraied, võimaldades eeskirjaga aga nende lubamist, siis Lahemaal nii ongi tehtud (va Naskali ja Kalme, ranna piiranguvöönd, mõisapargid). Üldiselt on metsa majandamise tingimused samad, mis kehtivas eeskirjas. Vaid ranna piiranguvöönd on ilma turberaie võimaluseta, milline kitsendus on karmim, kui LKS (seal piiratud vaid lageraie). Koos kavandatud skv-de laiendamisega on rannal raiete piiramisel sarnane eesmärk – mets looduslähedasemaks.

Ehitamise üle otsustamine on kehtivas kaitse-eeskirjas (kõige levinumal juhul) antud järgmiselt:

9) *maatulundusmaa (M) alaliikides «looduslik rohumaa» ja «metsamaa» on lubatud anda nõusolek: ehitamiseks tiheasustusaladel ja detailplaneeringu kohustusega hajaasustusaladel, taluhoonestuse taastamiseks, piirkonna elukorralduse jaoks erilist tähtsust omavate objektide rajamiseks.*

Uus kaitse-eeskiri on ehitamise osas komplitseeritum: ette on nähtud hoonete püstitamise keeld metsamaal ja Natura elupaigas. Otsustajate (Keskkonnaamet, omavalitsus) seisukohalt võiks tõesti seada selged kriteeriumid, mis vähendaks tuntavalt igasuguseid menetlemisi ja lihtsustaks otsustamist. Kaitse-eeskirjas võiks olla selliseid selgeid kriteeriume isegi rohkem, kus tegevuse lubatavus tuleneb otse eeskirjast ja polekski vaja hakata selgitama kas ja kuidas. **Paraku pole universaalseid kriteeriumeid lihtne leida ja ka need kaks (metsamaa ja Natura) on problemaatilised.**

Metsamaaga on asi selgem. Metsamaa kui kõlviku määratlusel viitab seletuskiri Metsaseadusele, mille § 3 lõige 2 sätestab:

Metsamaa käesoleva seaduse tähenduses on maa, mis vastab vähemalt ühele järgmistest nõuetest:

- 1) on metsamaa kõlvikuna kantud maakatastrisse;
- 2) on maatükk pindalaga vähemalt 0,1 hektarit, millel kasvavad puittaimed kõrgusega vähemalt 1,3 meetrit ja puuvõrade liitusega vähemalt 30 protsenti.

Ja lõige 3 sätestab, et metsamaaks ei loeta õuemaad, elamumaad, pargi, kalmistu, haljasala, marja- ja viljapuuaiad, puukooli, aiandi, dendraariumi ning puu- ja põõsaistandike maad.

Kuigi kasvate puude ja nende võrade mõõtmise osas võib esineda kaksipidimõistmist, on teine kriteerium (seadusest tuleneva selgusega) arvestatav. Samuti on (suhteliselt) konkreetse maakatastri määrangud (esimene kriteerium). Küsimus on – kas need metsamaa „tuvastamise“ kriteeriumid on alati piisavaks aluseks otsustamisel? Metsamaale on siin-seal püstitatud ehitisi, mille paiknemist mujal polegi võimalik ette kujutada (Viitna hotell, Võsu suvilad). Massiline ehitamine väljakujunenud metsakooslusesse pole loomulikult vastuvõetav. Noorendiku sisse või siis metsaserva hoone püstitamist ei saa alati lugeda rahvuspargi ideed kahjustavaks ettevõtmiseks. Kaalumise koht, kus erinevad arvamused on loomulikud.

Natura elupaik kui ehitamist välistav ala on samuti oma küsitavustega. Minu teada oleks elupaiga kui ehitust välistava kriteeriumi sisseviimine kaitse-eeskirja pretsedent. Mis probleemid sellega kaasneks:

- 1) Natura elupaikade olemasolu (nõ kaardikiht või –pilt) pole olnud ega ole kõigile teada/vaadata informatsioon, keskmine maaomanik ei pruugi teada, millisesse elupaika tema maatükk kuulub või kas üldse kuulub. Nii ei saa vähemalt osa nõ huvilistest (need inimesed, kes ei tea midagi elupaikadest kuna vastavat infot tuleb eraldi küsida) oma arvamust kaitse-eeskirja ja elupaikade suhetest üldse väljendada. Lihtsustatult öeldes – Natura elupaigad on oluline taust kaitseala tsoneerimiseks, samas ei ole sellekohane teave kuigi levinud (ja on muutlik).
- 2) Elupaikade nimetamisel on teatud osa määratud valesti (seda kõikjal Eestis). See oli paratamatus nii mastaapse ettevõtmise puhul, kui Natura võrgustiku loomine. On avaldatud kriitilisi hinnanguid⁶, et näiteks vanade loodusmetsade (9010*) osas on riiklik andmestik korrektne vaid pooltel juhtudel. Ilmselt on tänane teadmine elupaikadest parem, ent kindlasti pole määrangud 100% õiged. Kui määrang on vale ja püsib sellisena registris, siis mis signaali see inimesele annab? Annab signaali, et ehitus pole võimalik.
- 3) Elupaik ei saa olla automaatne ehituskeeluala vaid ühel kaitsealal. Kui üldse, siis on vaja seda laiemalt reguleerida. Me ei saa ju eeldada, et just Lahemaa elupaigad on kuidagi erilised ja näiteks Otepää looduspargi elupaigale võib ehitada. Kuna meil on erinevate hinnangute alusel (näiteks: Klein, 2012) mitmeid elupaigatüüpe kaitse alla võetud oluliselt enam, kui eeldab EL ebamäärane 20-40%, siis ei ole vaja karta, et üks või teine väiksem ala langeb elupaikade registrist välja ja tekib mingi suur probleem. Kui kaalumise tulemusel (ehitusloa väljastamisel) kaob ehk niisamagi hääbumisele määratud elupaik ja rahvuspark saab endale asjaliku elaniku, pole ju Lahemaa eesmärgid kahjustatud.
- 4) Elupaigad on muutumises, selle fikseerimine eeldab enamasti asjatundja hinnangut (siit ka küsimus – kes selle hinnangu kinni peaks maksma?). Suurema ala (Lahemaa või siin sees mõne piirkonna) riiklikud kordushindamisid peaksid toimuma mingi üldarusaadava intervalliga, mitte iga maaomaniku üksikküsimuse jooksva lahendamisenä. Kui niit lakkab olemast niit, siis peaks kehtima rutiinne praktika, et selline elupaik ka registrist kaob ja ei mõjuta jätkuvalt planeeringuid jne.

Eelnimetatud lõikudes (eriti punktiga 3) jõuame paratamatult kaalumise vajaduseni. Kaitseala valitseja ei saa viidata üksnes kaitse-eeskirjale ja arvutis nähtavale kaardile, kui ta justkui

⁶ Väärtuslike metsaelupaikade kaitse Natura 2000 võrgustiku aladel. Riigikontrolli aruanne 28.05.2008

peaks välistama ehitamise. Täiesti võimalik, et A-esinduslikkusega registris oleva metsa või niidu puhul saab seda ka olulise kaalumisetega teha (saabki otsustada mälu või pildi või värsket inventuuri alusel). Samas on kindlasti palju alasid, mis oma esinduslikkusest piiripealsed (C, D) või sootuks valesi määratud. Nende puhul oleks kaitse-eeskirjaga ehitustegevuse tingimusteta välistamine ilmselt liialdus.

Kaitse-eeskiri peaks siiski sisaldama printsiipi, et ehitamise üle otsuse tegemisel kaalutakse Natura 2000 võrgustiku elupaiga olemasolu ja selle perspektiivi. Kuna see nõue laieneks ka Natura metsade kohta, siis pole vaja eraldi välistada ehitamist (väheväärtuslikku) metsa. Kaalumise peaks olema igal juhul. Lihtne lahendus pole võimalik.

7.5. Piiranguvööndite eristamine

Külade miljööväärtuste analüüs (Artes Terrae, 2010-2012), mis oli antud tsoneeringule suures osas aluseks, eristas väärtuslikke külaosi peaaegu kõikides Lahemaa külates. Võib tekkida küsimus, kas need ei peaks olema samuti tsoneeritud eraldi küla-piiranguvöönditeks, selmet saada liidetud üldise (Lahemaa) piiranguvööndiga. Kuna väärtuslike külaosade arv on suur (51), osad neist on väga väikesed, osad hajusa territooriumiga (näiteks Hara-Kolgaküla), siis oleks Artes Terrae antud hinnangu absoluutne järgimine tekitanud rahvusparki hulga väikesi (või siis vastupidi - liiga hajusaid ja elamutelt hõredaid) küla-piiranguvööndeid. Eeskirjatsoneering oleks saanud veelgi keerulisem, kui ta on praegu. Tänapäevane valik rohkem väljatõstmist vajavate külaosade osas: Natturi-Pedassaare, Altja, Juminda, Vatu-Tõugu-Võhma-Uusküla-Ilumäe-Muikse-Palmse, Muuksi-Soorinna-Uuri, Sagadi-Vihula-Karula kajastab tasakaalu ranna- ja maakülade vahel ning katab Lahemaal ka seni kõige enam hinnatud kohad.

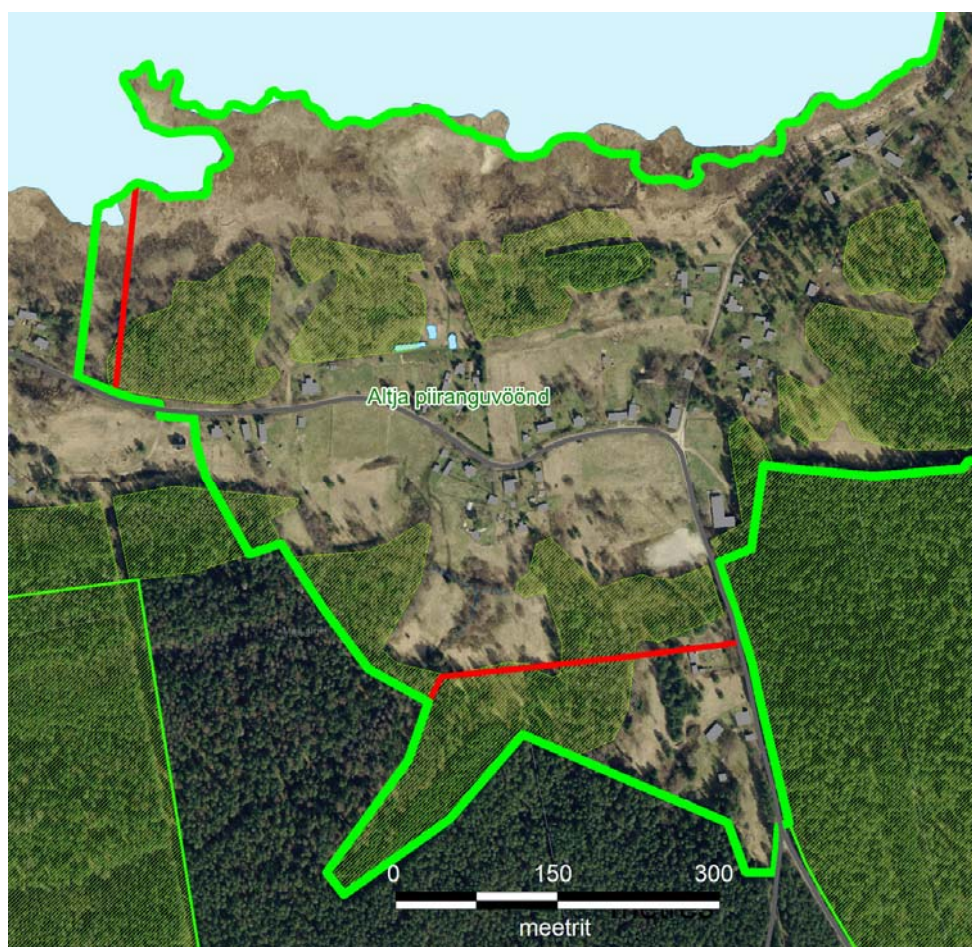
Kõikide küla-piiranguvööndite (kus uusehituste püstitamise võimalused on rangemad) piires või nende servadel on üksikuid väiksemaid alasid, kus otseselt ehitamist välistama ei peaks. Näiteks lagedamad alad, mis pole elupaiga-väärtusega. Kõiki neid väikesi alasid („auke“) pole võrdse detailsusega võimalik üle vaadata ega soovituslikult küla-piiranguvööndist välja jätta. Küla-piiranguvöönd peab olema mõistlikus ulatuses terviklik. Mõnele võimalusele, kuidas range küla piiranguvöönd võiks olla väiksem, on allpool osundatud. Loomulikult vajab ajalooline küla tuumik teatud puhvrit, mistõttu kõikides nendes „aukudes“ ei pruugi ehitamine olla hea mõte.

Altja

Piiranguvööndi eristamine arvestab Artes Terrae analüüsis määratud rangelt kaitstava külaosaga (mis jääb 100% pv sisse) ja katastripiiridega. Lagedaid ja ehituseks sobivaid, piisava suurusega alasid, kuhu on ka juurdepääs, Altja piiranguvööndisse üldiselt ei jää. Siin on tsoneeringus saavutatud küla ajaloolise tuumiku eristamine. Ehituse kavandamine on tulevikus võimalik küla piiranguvööndi vahetus naabruses, Vergi tee ääres, kus on sobivaid alasid.

Arutatava tsoneeringu kohaselt jääb Altja küla piiranguvööndisse aga kolm hoonestamata ent elamumaa sihtotstarbega maaüksust: **Kõrkja, Väljasoo, Käbiaia**. Kerkib probleem, kuidas lahendada tsoneering võimalikult objektiivselt ja õiglaselt. Nimetatud krundid asuvad kõik

tänava ääres, kuid ulatuvad sinna pigem liiga kitsa ribana (joonis 9). Maaomanike suhtes oleks õiglane nende nõ võrdne kohtlemine ja Altja piiranguvööndi kujundamine selliselt, et need kolm krunti jäävad küla-piiranguvööndist välja. Arvestades ka Artes Terrae väärtusliku külasüdame tzoneeringut võib Vergi tee ääres paikneva Kõrkja maaüksuse (88703:001:1112) kergemini piiranguvööndist välja jätta. Oandu tee äärsed krundid kuuluvad Artes Terrae kohaselt aga küla väärtuslikumale tuumalale, olles (võimalike hoonetena) ühtlasi teatud väravaks Altjasse sisenejale. Nõ tunnetuse pealt vaadates tundub, et nendel aladel ehituse lubamine pole õige. Ilmselt ei ole selline perspektiiv aga maaomanikele vastuvõetav. Kui riigil on maade väljaostmine võimalik, tuleks seda edaspidi teha. Kui pole võimalik, tuleb aga need kaks maaüksust aga küla-piiranguvööndist (mis välistab uusehituse) välja arvata. Viimane ei tähenda veel automaatselt ehitushuvi ega maastikku vähesobivaid ehitisi. Võimalik on ka positiivne tulemus.

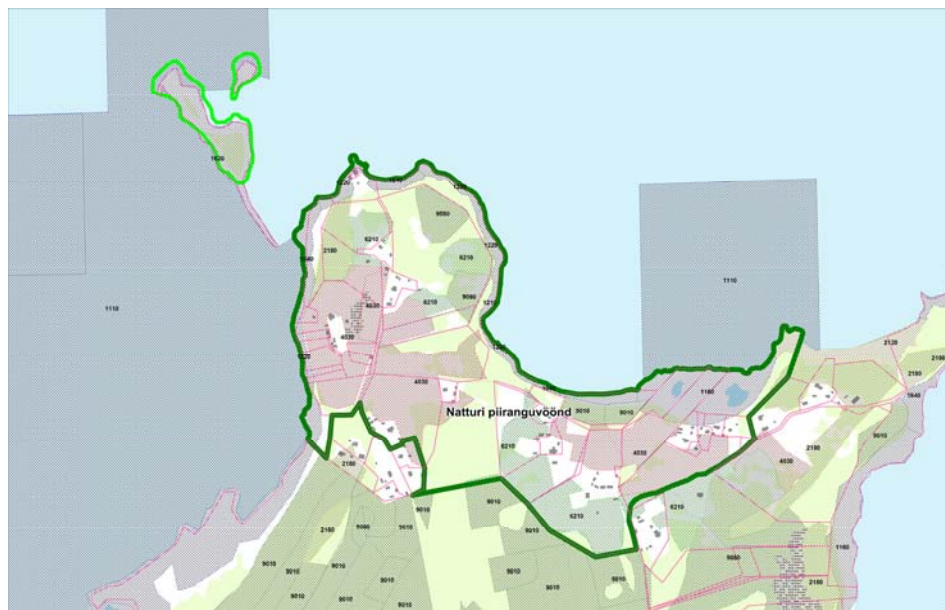

Joonis 9. Probleemsed maaüksused Altja piiranguvööndis. Punane joon – võimalik pv kärpimine piki katastripiiri

Natturi

Piiranguvööndi eristamine arvestab Artes Terrae töös määratud Natturi ja Pedassaare külade rangelt kaitstava osaga ning katastripiiridega. Lagedamad alad nendes külades on ühtlasi nõmme (4030) või kuiva niidu (6210) elupaigad (joonis 10). Vajalik on nende hoidmine avatuna. Vööndi lõunapiir külgneb vana loodusmetsa kompaktse esinemisalaga. Külade väärtuslikum tuumik on tzoneeringus hästi eristatud. Ehitiste kavandamine range

piiranguvööndi lähialal on vähesel määral võimalik Pedassaare neemele viiva tee ääres (Kaugi maaüksusel). Üksikuid vähem väärtuslikke väikesi niidualasid on piiranguvööndi sees veel (näiteks Toominga) aga sinna (väljaspool nõ ajaloolist hoonestust) ehitiste kavandamine tükeldaks terviku.

Joonis 10. Natturi piiranguvöönd

Juminda

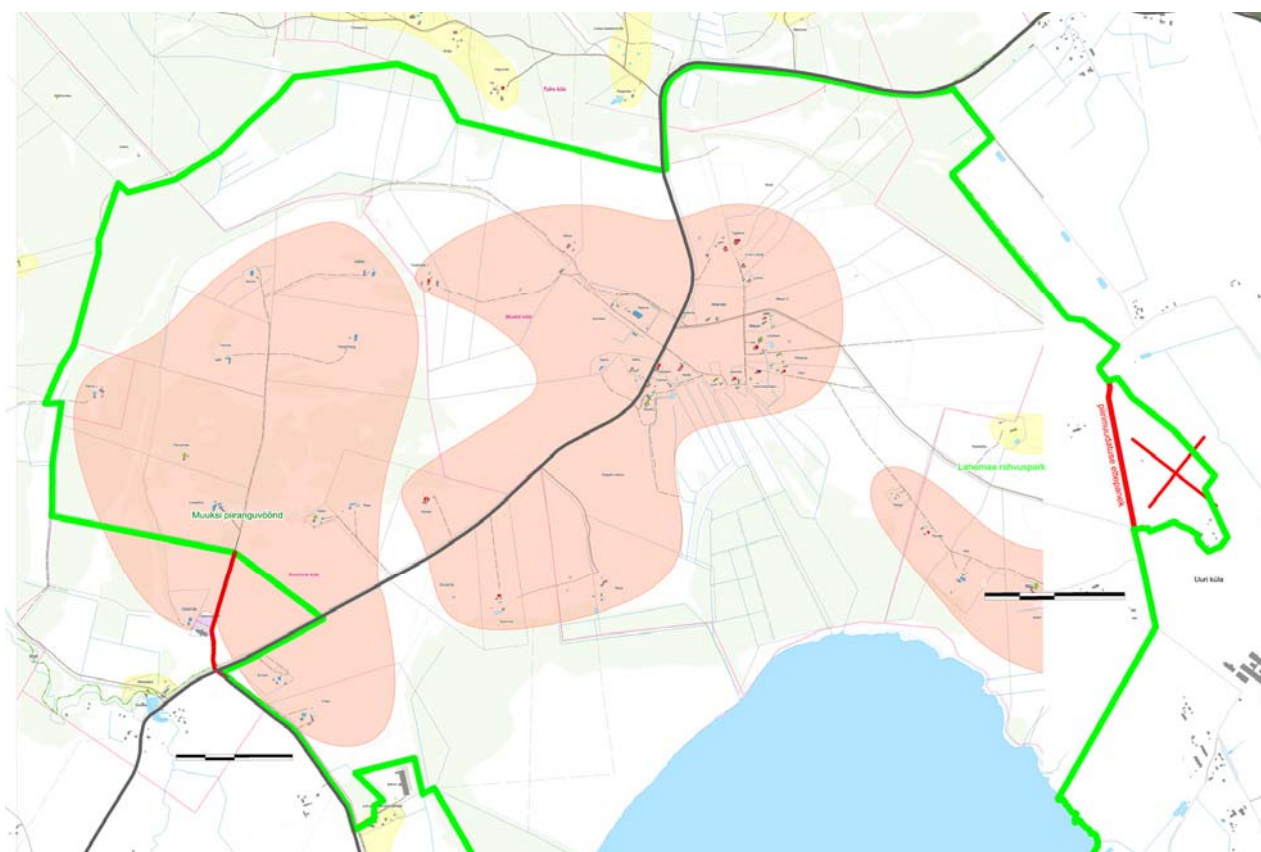
Piiranguvööndiga markeeritakse küla rangelt kaitstav tuumik, arvestades Artes Terrae tööga. Kuna hoonestatud krundid küla keskusel ulatuvad siiludena kaugemale, on vöönd suurem, kui Artes Terrae soovitusel (joonis 11). Igati mõistlik on ajaloolise külaosa eraldamine poolsaare põhjaosast, kus maastik on muutunud teises suunas (piirivalve- ja puhkerajatised). Üks vaba „auk“ on Liiva kinnistu naabruses, neemele viivast teest mere pool, ent seal pole maa katastris ja seega on ala parem jätta puhvriks, kui et rangest tsoonist välja arvata.

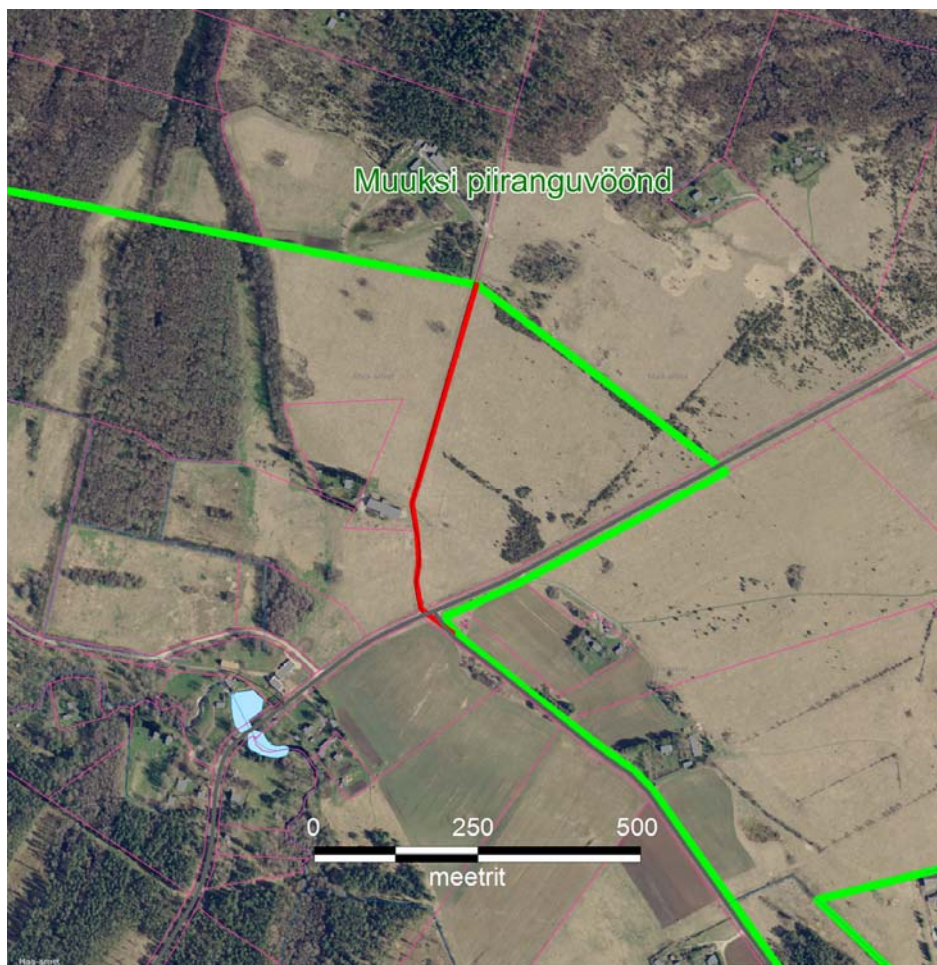
Joonis 11. Juminda piiranguvöönd

Muuksi

Uus piiranguvöönd hõlmab 100% Muuksi külast, väärtuslikuimad osad Soorinna ja Uuri küladest (tuginedes Artes Terrae analüüsile, joonis 12) ning Kahala järve. Järve osa on küll õigem tsoneerida **Lahemaa üldisesse** piiranguvööndisse, sarnaselt Käsmu ja Lohja järvedega. Seal, kus piiranguvöönd on suurem külade hoonestusaladest (Uuri-Muuksi vaheline klindipealne, laialehine mets klindi all ja lage klindiesine terrass, mis võimaldab vaateid klindile) on see maastikuliselt igati loogiline. Kolmest küljest on uue piiranguvööndi piir ühtlasi rahvuspargi välispiir. Klindi ja mere vahel on (katastri kõrval) loogiline piir Tsitreni viiv metsatee. Soovitan Muuksi piiranguvööndiga liita ka **Mäeveeru** maaüksuse Leesi tee ääres asuva niidu, mis on osa suuremast (6510) elupaigast ja mida on väärtusliku külatuumiku osaks lugenud ka Artes Terrae analüüs. Loogiline uus pv piir kulgeks mööda Turjekeldrini viivat teed (joonis 13). Mäeveeru maaüksus on suur ja rangemasse piiranguvööndisse tuleks sellest umbes pool (teine pool jääb Lahemaa pv-sse, kus ehitusvõimalus säilib). Muuksi piiranguvööndi (ühtlasi rahvuspargi) laiendamist Uuri küla pangapealsete maade (Oravasaba, Pangapealse jt.) osas, kus pole määratud elupaika ega antud vastavat soovitusi Artes Terrae töös, ei saa pidada õigeks.

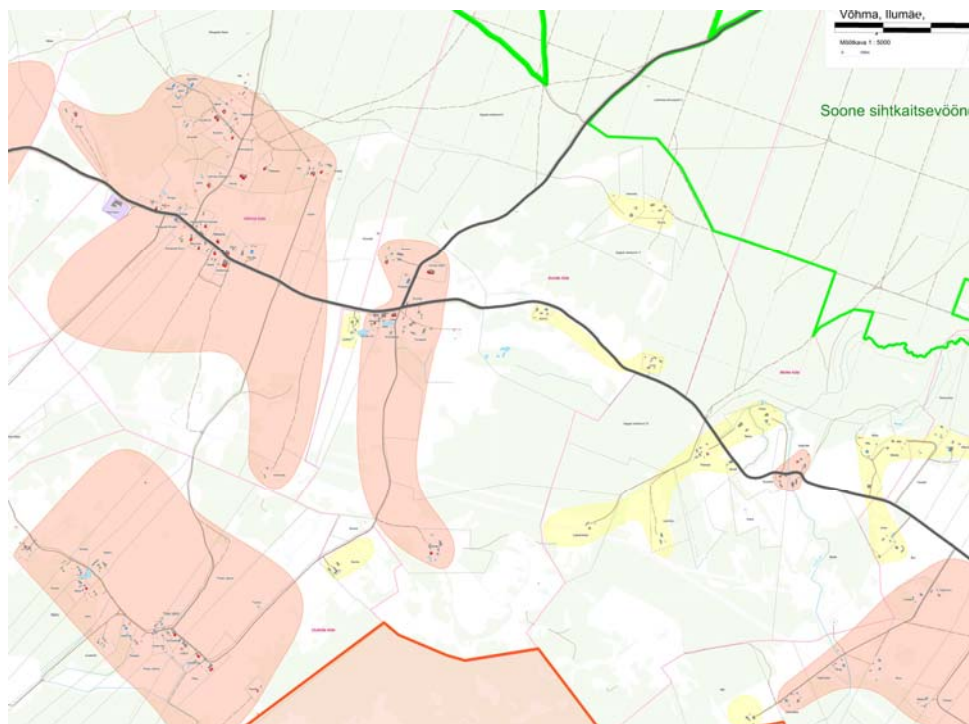
Joonis 12. Fragment Muuksi piiranguvööndist milles sisalduvad väärtuslikud külaosad (roosa). Artes Terrae analüüsi järgi.

Joonis 13. Muuksi piiranguvööndi võimalik laiendamine (punane joon) Mäeveerul

Ilumäe

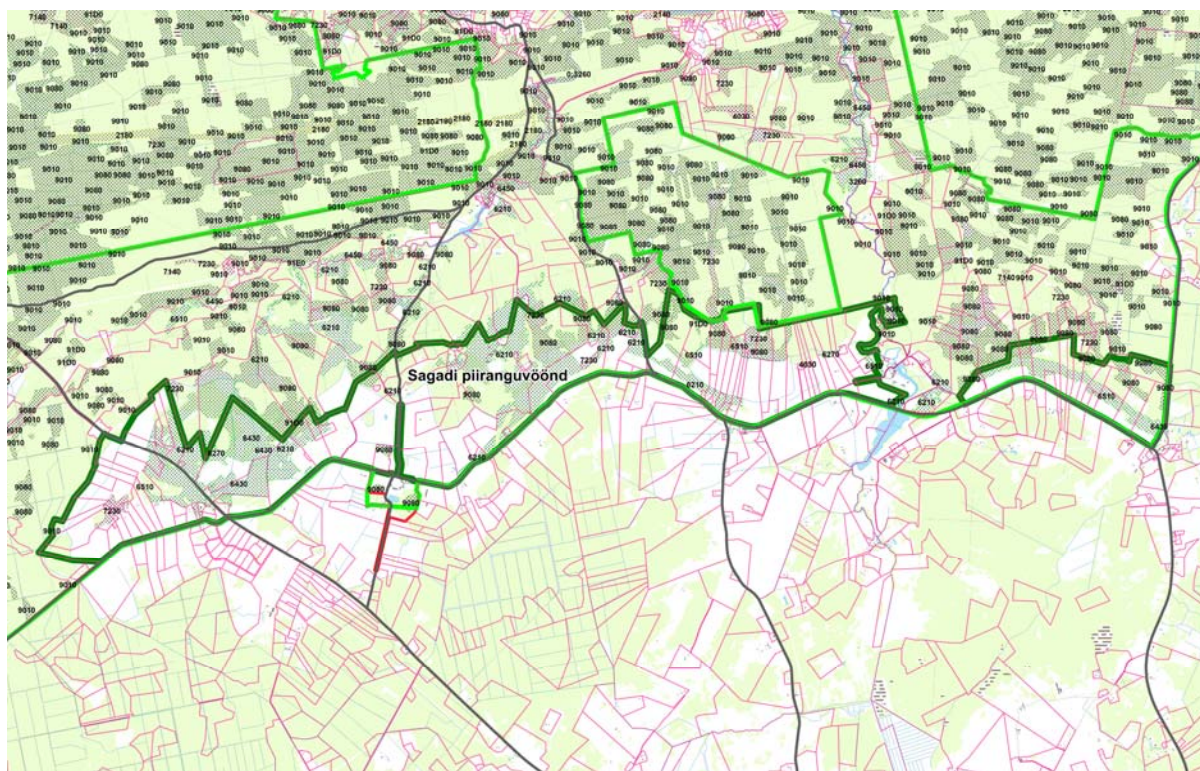
Tegemist oleks teise ja suurima nõ väärtuslike külade piiranguvööndiga. Vööndi telg on Palmse-Vihasoo tee ja selle ääres väljakujunenud kultuurmaastik. Suurim arheoloogiamälestiste koondumiskoht Muuksi pv kõrval. Vöönd sisaldab täielikult Vatu, Tõugu, Võhma, Ilumäe, Uusküla, Muike ja Palmse väärtuslikud külatuumikud (Artes Terrae analüüs, joonis 14). Kuna need külad paiknevad järjestikku, üleminekud külade vahel on sujuvad ja et tegemist on Lahemaa maakülade kompaktselma esinemisalaga, siis on eraldi piiranguvööndi moodustamine mõistlik. Vööndi jätkumine Vihasoo või Võsupere suunal ei oleks mõistlik - nii tuleks sisse rohkesti nõukogude perioodi ehitisi. Vööndiga piiritletakse ühtlasi avatud ja poolavatud koosluste (6270*, 6280*, 4030) ning põllumaa koondumine, vööndist väljaspool valdab juba mets. Piiritlemine on toimunud valdavalt katastrikaardi alusel.

Joonis 14. Fragment Ilumäe piiranguvööndist: Võhma, Ilumäe, Uusküla, Muike, osa Palmse rangelt kaitstavast küla keskosast (roosa). Artes Terrae analüüsi järgi.

Sagadi

Sagadi on kolmas nõ külade-maastiku piiranguvöönd. Paikneb kahes osas, katkestus Vihula mõisa kohal (joonis 15). Vööndi moodustavad Sagadi-Karula teest põhja poole jäävad avatud loodusalad (6430, 6210) ja põllumaad. Vöönd hõlmab täielikult väärtuslikke külatuumikuid: Sagadi, Lauli, Tepelvälja. Vöönd ei sisalda Vihula Sõeaugu piirkonda, mis asub veidi eraldi, nõ metsa taga. Vööndi piiritlus järgib katastrikaarti, mis omakorda järgib mitmel pool kõlvikulist piiri. Kuna suur osa katastriüksusi kujutab endast kitsaid siilusid, mis ulatuvad Sagadi-Karula teest kaugemale metsa, siis on nendes kohtades piiranguvööndis ka metsamaad. Et kahes külgnevas piiranguvööndis ei ole metsamajandamise korraldamisel erinevusi, pole ka puht kõlvikulise piiri saavutamine Sagadi pv puhul omaette eesmärgiks. Küll võib Sagadi pv ja Lahemaa pv piiril (Tepelvälja-Lauli) olla maaomanikke, kes kavatsevad alustada uusehitust ja kes ei ole huvitatud oma maa tzoneerimiseks Sagadi piiranguvööndisse. Maastik osundab, et selliseid võimalikke huvilisi ei saa olla palju. Osadel juhtudel, kui inimesed sellist soovi väljendavad, on ilmselt väike piiri korrektsioon ka võimalik. Sagadi külamaastik on püsinud terviklik vaatamata sellele, et rahvusparki kuulub vaid maanteest põhja poole jääv ala. Sisuliselt sama väärtuslik on teeäärne piirkond ka lõuna pool.

Joonis 15. Sagadi piiranguvöönd, kahes osas, külgneb põhja poolt metsa-elupaikadega

Mõisaparkide piiranguvöönd

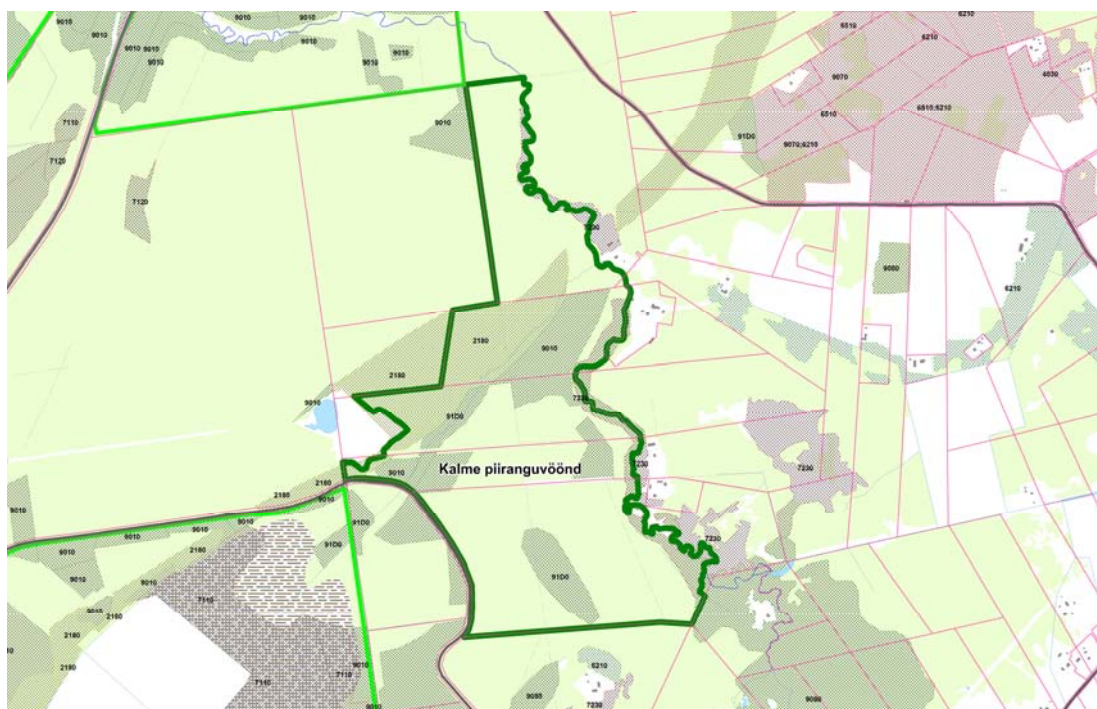
Vöönd hõlmab nelja pargikompleksi, mille piiritlemine on toimunud juba varem, eraldi Lahemaa kaitse-eeskirja koostamisest. Parkide piiritlemine ei tohiks sisaldada erilisi küsitavusi kuna looduslike kooslustega võrreldas on pargialad väiksemad, terviklikumad, nendes on läbi viidud planeerimis- ja ehitustöid, nende kohta on olemas ajaloolisi kaarte jne.

Eraldi käesolevast kaitse-eeskirjast oleks (aga kellel ja kus?) vaja sätestada, et need neli omal ajal looduskaitse alla võetud parki (Sagadi – 1958; Kolga – 1960; Vihula – 1971; Palmse park ja parkmets – 1971) ei kuulu iseseisvate üksustena (kaitsealadena) kaitstavate parkide nimistusse. Kuna nad on juba ammu rahvuspargi osaks, siis selline topeltkaitse pole LKS-i mõistes korrektne ning pargid tuleb keskkonnaregistrist välja saada. On isegi kummaline, et seda pole tehtud varem, küllap seetõttu, et küsimus pole aktuaalne. Ilmselt pole parkide puhul vajadust hakata tühistama ENSV-aegseid määruseid, need pidanuks tühistama juba eelmine Lahemaa eeskiri või siis KLOS 1994. aastal automaatselt.

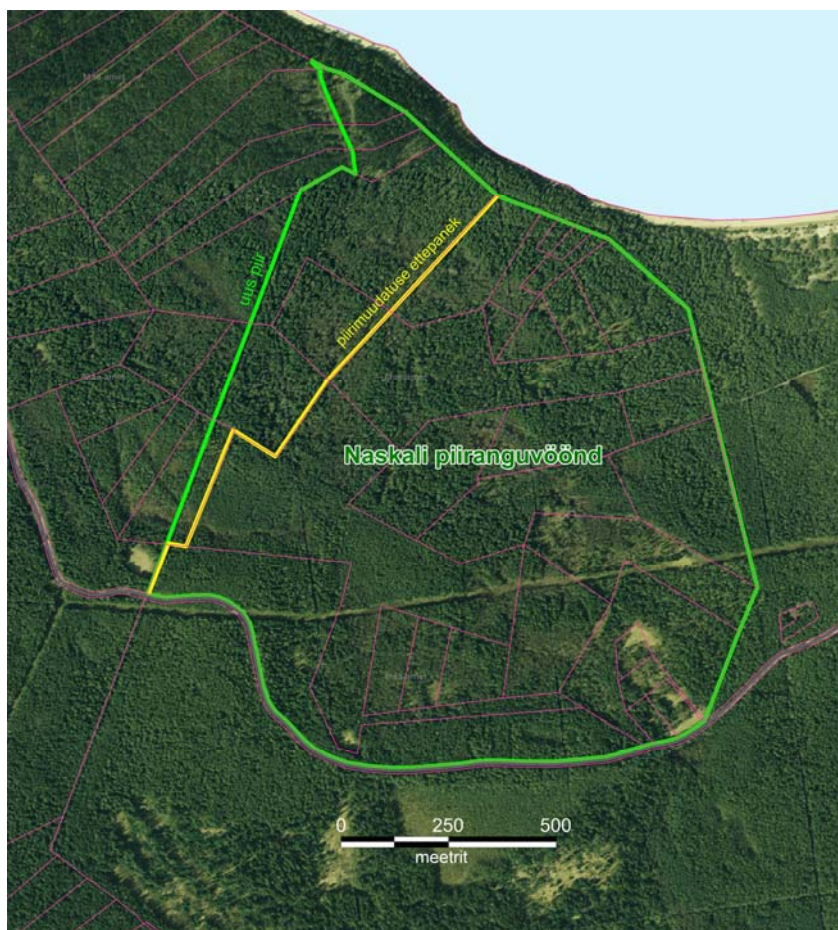
Nii toimides kaob kaitse-eeskirja seletuskirjas või siis mujal ära kahtlane alus viidata kaitsealuste parkide üldisele kaitse-eeskirjale (VV määrus, 2006). Rahvuspargi pv-s seda eeskirja vormiliselt ju rakendada ei saa. Kui nii teha, tuleks ka mõisapargid rahvuspargist välja arvata. Tegemist ei ole suure sisulise probleemiga aga dubleeriva topeltkaitse formaalne kestmine nii pikka aega on imelik.

Kalme ja Naskali

Mõlemad on suhteliselt väikesed, valdavalt metsaga kaetud vööndid. Mõlemas valdavad eramaad. Mõlemad vööndid on tegelikult potentsiaalsed sihtkaitsevööndid: Kalmes on 47% alast potentsiaalne metsaelupaik, Naskalis juba on 50% alast tegelik elupaik. Kalme metsad on keskealised, Naskalis küpsed. Mõlemal puhul on metsade majandamine (harvendus- ja sanitaarraie) nende looduslikkust kahandanud ning mõlemal juhul vajaks mets teatud taastumist. Kalme puhul on rangema kaitse (kui piiranguvöönd üldiselt) põhjuseks ka külgnemine Pudisoo jõega ning Kalme oja kulgemine läbi selle piiranguvööndi. Kalme oja suubumiskohast allavoolu algab Pudisoo jõel ebapärlikarbi elupaik, mistõttu igasugune veerežiimi mõjutamine nende veekogude lähistel pole soovitatav. Kalme oja valgala kaudu (mis Kalme piiranguvööndisse jääb väikeses ulatuses) ei formeeru küll olulisel määral vett (enamik tuleb Viru rabast) ent oja kallaste mehhaanilist kahjustamist tuleb igati vältida. Naskali piiranguvööndi läänepiiri saab korrigeerida selliselt, et kinnistud ei jagune sees- ja väljaspool pv-d olevaks osaks.

Joonis 16. Kalme piiranguvöönd

Joonis 17. Naskali piiranguvööndid. Vööndi uus võimalik läänepiir on antud piki katastriüksuste piire.

Lahemaa piiranguvöönd

Suurim maismaa piiranguvöönd – Lahemaa pv – hõlmab ala, mis ei kuulu külade-, parkide-, Naskali- ja Kalme piiranguvööndisse. Teisisõnu, tegemist on puhveralaga, kus kehtiks kõige leebem piiranguvööndi kaitsekord. Võib loomulikult kerkida küsimus – kas mõni piirkond Lahemaa pv sees ei peaks kuuluma eraldi (nimelisse) piiranguvööndisse?

Eelkõige eristub siin **Võsu**, suurim asula rahvusparkis, kus elab u 450 inimest (rahvaarvult järgmine on Vihasoo küla u 240 inimesega). Võsu on oma keskuses kompaktne alevik, mille elamu- ja arengualad on üldplaneeringus selgelt eristatud. Aleviku miljööväärtused on kirjeldatud⁷, ehkki mitte planeeringus kokku lepitud. Võsu eristub Lahemaa piiranguvööndi sees teistest aladest isegi selgemini, kui eraldiseisvad ajaloolise külamaastiku piiranguvööndid (Juminda, Altja jt.). Samas on Võsu ikkagi alevik terviklike kommunikatsioonidega, tema

⁷ Lahemaa Rahvusparki kaitsekorralduskava alusuuringud ja rannakülade inventeerimine. II vahearuanne (Võsu). Koostaja: Leele Välja. Tallinn, 2010

tekkelugu suvituskohana on hilisem, kui ajaloolistel küladel, mistõttu tema puhul ei saa kasutada sama legendi, kui Artes Terrae on kasutanud külade puhul.

Rahvuspargis vajaliku asjaajamise lihtsustamise huvides vajaks Võsu kindlasti mingit lihtsustavat erisust kuna KA kohustus jälgida rutiinsete planeeringu- ja ehitusküsimuste otsustamist Vihula vallavalitsuse poolt võib olla mõnel juhul formaalne. Kuna Võsu aga asub rahvuspargis, kehtib siin ka kaitse-eeskiri ja seadusest tulenevalt peab KA oma järelvalvet/kooskõlastamist tegema. Probleemi võib seega sõnastada järmiselt: kas Võsu kohta (näiteks aleviku piires, teised variandid oleks ... supelrannas, elamu- või arengualana määratud alal ...) saab kaitse-eeskiri sisaldada mingeid erandeid, mis lihtsustaksid siin igapäevast asjaajamist? Üldised LKS-i (§ 14) kitsendused kehtivad nii või teisiti, neid lihtsustada ei saa. Tundub, et ainuke võimalus Võsu jaoks on rahvaürituse korraldamise „loa küsimise künnise“ tõstmine või sellest üldse loobumine. Samas pole (teadaolevalt) rahvaüritused Võsul rahvuspargi kaitsekorra seisukohalt sisulisi probleeme tekitanud. Kokkuvõttes ei ole näha olulisi lisavõimalusi, mida Võsu eristamine omaette piiranguvööndina annaks.

8. Kaitse-eeskirja eelnõu (23.11.2012) analüüs

Järgnevas analüüsis on toonitatult välja toodud kaitse-eeskirjas täna sisalduv probleemne seisukoht või sõnastus. Osadel juhtudel, kus see ei kahjusta loetavust, on lisatud muudatusettepanek (samuti toonitatud). Algne eelnõu tekst on säilitatud ulatuses, mis aitab mõista probleemset kohta. Uus, konsolideeritud kaitse-eeskiri on esitatud ekspertiisi lõpus (LISA 1). Neid eeskirja paragrahve, lõike ja punkte, mille osas eksperdil pole eriarvamust, ei ole siinkohal lühiduse huvides välja toodud (need on näha lisa 1).

Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskiri¹

Ehkki nii on näidatud ka juhises (Kesknõmme LKA) on viide LoD-le siin pealkirjas veidi arusaamatu. Miks siis mitte ka Linnudirektiiv? Üldise juhise küsimus.

Määrus kehtestatakse looduskaitse-eeskirja § 10 lõike 1 alusel ja lähtudes §-st 7.

Lahemaa rahvuspark on ammu kaitse all, VV ei võta teda uue alana kaitse alla. Seega on § 7 asemel siin kohasem viidata LKS § 13 lõikele 1 (eesmärgi ja piirangute oluline muutmine) ja viidet § 7-le pole vaja (menetluses ei hakka ju keegi kaaluma haruldust, tüüpilisust jne. Rahvuspark on olemas). Alusena sobib § 7 siis, kui tegemist on tõesti esmakordselt kaitse alla võetava alaga. Kuigi eelnõu järgib juhist, mis olemasoleva Kesknõmme LKA puhul kasutab sama viidet, võib ju küsida – kas siis menetluse puhul pole mingit vahet uuel ja vanal kaitsealal ning milleks siis üldse on LKS-is § 13 ? (jah, viimase sõnastus pole ehk parim aga sama alusviide vana kaitseala puhul, mida pealegi ei laiendata, ning esmakordselt kaitse alla võetava ala puhul ei ole loogiline).

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Menetluse läbiviimine, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

(2) Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskirja seletuskirjas on esitatud põhjendused:

- 1) kaitse alla võtmise eesmärkide vastavuse kohta kaitse alla võtmise eeldustele;
- 2) loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta;
- 3) kaitstava loodusobjekti tüübi valiku kohta;
- 4) kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiri kulgemise kohta;
- 5) kaitsekorra kohta.

Jällegi haakuvalt eelmise märkusega: lõiked 1-3 pole ju tegelikult aktuaalsed: kaitse alla ei võeta uut ala, ala on kaitse all, rahvuspargi staatus on fikseeritud LKS-s (§ 26) ja tema staatuse muutmine pole antud määruse otsustada. Tuleks muuta ka seadust. Rahvuspargi staatuse muutmine pole arutluse all olnud, seega ei ole ka menetluse käigus sisuliselt lõikeid 1-3 kaalutud. Soovituslik sõnastus: ... on esitatud põhjendused:

- 1) Kaitstava loodusobjekti kaitsekorra muutmise kohta;
- 2) Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiri kulgemise kohta;
- 3) Kaitstava loodusobjekti kaitsekorra muutmise kaasnevate mõjude kohta;

§ 2. Lahemaa rahvuspargi kaitse-eesmärk

(1) Lahemaa rahvuspargiiⁱⁱ (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on kaitsta:

1) Põhja-Eestile iseloomulikku looduse mitmekesisust, maastikuilmet, pinnavorme, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku, loodus- ja pärandmaastikke, põllumajanduslikku maakasutust ja traditsioonilist rannakalandust, tasakaalustatud keskkonnakasutust, piirkonnale iseloomulikku asustusstruktuuri, kultuuripärandit, sealhulgas taluarhitektuuri ning rahvakultuuri, tagades nende säilimise, taastamise, uurimise, tutvustamise ja arengule kaasaaitamise;

Kaitse-eesmärgi esimene lõik on küll liiga pikk ent paljude arutelude ja soovitude tulemusel ometi kõikehõlmav ja väiksemad täpsustused siin oleks vaid stiili (mitte sisu) küsimus. Edasi on kaitse-eesmärgi sõnastuses võimalik üles lugeda 100% teadaolevaid kaitseväärtusi (st liikide nimesid ja elupaikade nimetusi), mis poleks ju vale, nii tehakse ka Kesknõmme-näidises, ent selline lahendus muudab kaitse-eesmärgid nende ühesuunalise detailsuse tõttu mõnevõrra kallutatuks. Loetelu saab jätkata järgmiselt (variandid, millest valida):

- 2) üksnes elupaigatüübid (nagu eelnõu lõikes 2 on toodud)
- 3) elupaigatüübid + Linnudirektiivi I lisa (kui kõige olulisema) + Loodusdirektiivi II lisa liigid
- 4) kõik direktiivide (Loodus- ja Linnu-) lisades nimetatud elupaigatüübid ja liigid
- 5) teatud valik olulisematest elupaigatüüpidest ja liikidest (paratamatult subjektiivne ja eeldab laiemat kokkulepet kui Lahemaa)

Arvestades asjaolusid, et: a) väga detailne kaitse-eesmärk on eeskirja fookust hägustav; b) pikad loendid on ajas muutuvad – see omakorda tingib pideva eeskirja täpsustamise vajaduse; c) eeskirjas mainimata liik/elupaik ei ole (mainimata jätmisest tingituna) kuidagi ohustatud – nende kaitse toimub lõikes 1 nimetatud üldiste kaitse-eesmärkide alusel, võib elustiku kaitse-eesmärgi sõnastada kokkuvõtlikult ka järgmisel moel:

- 2) Kaitsealal esinevaid elupaigatüüpe ja liike, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I ja II lisas;
- 3) Kaitsealal esinevaid liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I, II ja III lisas;
- 4) Kaitsealal esinevaid liike, mis ei kuulu lõikeis 2 ja 3 loetletute hulka, ent mis on kaitstud Looduskaitsealade alusel

Valides sellise võimaluse (loobudes nimestikest) on eeskirjas vaja anda kas eraldi lõike või viitena märge, kus on kaitstavad nimestikud loetavad (seletuskirjas endas?).

Kuna kaitse-eeskirjade ülesehitus üldiselt on seni suundunud võimalikult täpsete loendite esitamisele, siis võib see muidugi ka Lahemaa rahvuspargi puhul nii olla ja eeltoodut saab võtta kui arutlust.

Osade elupaikade – koopad (8310) ja okasmetsad oosidel (9060) – esinemise Lahemaal võib panna kahtluse alla. Lahemaal ei ole oose. Koopad (Turjekelder?) pole oma väikese pindala tõttu suuremate inventuuride koosseisus eristatavad. Ka liiva- ja lubjakivi paljandid (8220 ja 8210) võivad järsakutes esineda, ilmselt on nad aga andmebaasis mõne suurema elupaigatüübi koosseisus.

§ 3 Kaitseala asukoht

(3) Läänemere ranna ehituskeeluvööndi laius on kantud määruse lisas 2 esitatud kaardileⁱⁱⁱ. Ehituskeeluvöönd Läänemere saartel on 200 m.

LKS-ist tuleneva ehituskeeluvööndi ulatuse saartel (200 m) peab eeskirjas üle kordama seetõttu, et saarte jaoks ei ole koostatud eraldi (täpsustavat) ehituskeeluvööndi kaarti ning kehtib seadusjärgne kitsendus.

§ 5. Lubatud tegevus

(2) Telkimine on kaitsealal lubatud kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Piiranguvööndis on telkimine lubatud eramaa õuemaal omaniku loal ja maaomanikul omal maal. Muudel juhtudel on telkimine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.

(3) Lõkketegemine on lubatud õuemaal omaniku loal ning kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Muudel juhtudel on lõkketegemine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.

Kui praegu on rahvuspargis 8 RMK lõkkekohta (Juminda, Kalmeoja, Mustoja, Nõmmeveski, Oandu, Purekkari, Tsitre, Võsu) ja 7 telkimiskohta (samad, va Kalmeoja) ja kui need on loetletud ka seletuskirjas – siis ei ole nähtavaid probleeme.

(5) Kaitseala vetel on lubatud:

- 1) Hauaneeme sihtkaitsevööndis mootoriga ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud jetiga sõitmine;
- 2) piiranguvööndi siseveekogudel sisepõlemismootorita ujuvvahendiga sõitmine;
- 3) Mere piiranguvööndis on lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud jetiga sõitmine Vergi–Vainupea vahelisel veelal, Koolimäe lahes Lobineeme ja Pedassaare neeme tipu vahelisest joonest lõuna pool ning Eru lahes Turbuneeme sadama akvatooriumi lõunatipu ning Palganeeme tipu vahelisest joonest lõuna pool;
- 4) mootoriga ujuvvahendiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

Liikumispiirangud merel on kehtiva eeskirjaga võrreldes samad, va lisanduv jetiga sõitmise keeld Hauaneeme sihtkaitsevööndis (veelinnud). Teatud segadust võib siin põhjustada Harju maavanema korraldusega nr. 875 (10.04.2003) kehtestatud (küllalt segases sõnastuses) liikumispiirangud Kolga, Hara ja Eru lahes. Lääne-Virumaal pole maavanema korraldusega veeliiklust reguleeritud. Kuni Harju maavanema korraldus kehtib, on õigusaktid osalt üksteist dubleerivad ja vastuolulised. Korrektnete oleks Harju maavanema korralduse ümbervaatamine. Veeseaduse § 18 annab maavanemale teatud juhul õiguse veeliikluse piiramiseks, samuti viitab seadus „muudele õigusaktidele“, millega liiklust avalikel veekogudel võib piirata (st siis, et ka kaitse-eeskirjas võib seda piiramist ette näha).

Siseveekogude puhul on potentsiaalse veeliikleja seisukohalt probleemiks vööndite eristamine. Jõgedel, kus paadiga sõitmine on üldse mõeldav, vahelduvad vööndid mõlemal pool kaldal mitmel korral ning veeliikleja ei saa selgeks, milline on õige käitumine. Lihtsam ja loogilisem on kõikjal sisevetel (mitte ainult pv-s) mootorita ujuvvahendita liiklemine – see tähendab lihtsat muudatust lõikes 2. Kanuusõit Loobul ja Valgejõel, läbi skv, ei ole suur sisuline häiring.

Küsimus, kas mõnel pool võib aerupaadi või isegi kanuuga liikleja ohustada mõnda kaitseväärtust (Pudisoo?) jääb teoreetilisena muidugi üles, ent realselt pole selline veeliiklus väiksematel ojadel-jõgedel-laugastel siiski märkimisväärne – olulist probleemi seal ei ole.

(6) Kaitsealal on lubatud kalapüük.

Kuna kalapüük on detailsemalt reguleeritud kalapüügieeskirjaga (VV määrus) ning et kaitse-eeskirja lugejal ei jääks muljet lausalise kalapüügi võimalikkusest rahvuspargis, on otstarbeks seda lõiku täpsustada (edaspidi, § 14, on keelatud kutseline kalapüük kahes sihtkaitsevööndis.

Kuna see keeld puudutab ikkagi väikest ala ja teatud püüki, siis on printsiip – kaitsealal on ... lubatud kalapüük – sellisena õige ning hilisem täpsustus on pigem marginaalne).

(6) Kaitsealal on, arvestades kalapüügieeskirjaga, lubatud kalapüük

§ 6. Keelatud tegevus

(1) Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 4) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 5) anda projekteerimistingimusi;
- 6) anda ehitusluba;
- 7) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks;
- 8) anda nõusolekut kallasraja tõkestamiseks

Kuna loend tuleneb otse LKS-ist (§ 14), puudu on vaid punkt 3 - väljastada metsamajanduskava (tuleb lisada) ja kooskõlas LKS-i kavandatud muudatusega on ette nähtud punkt 8 – siis ei saa kaitse-eeskiri siin lubada teistsugust sõnastust, ükskõik kui otstarbekas mõni punkt, näiteks punkt 7, võib tunduda.

4. peatükk SIHTKAITSEVÖÖND

§ 11. Sihtkaitsevööndi määratlus

(2) Kaitsealal on 42 sihtkaitsevööndit:

Siinkohal on lähtutud algsest skv-de nimekirjast. Ettepanekud muutusteks on toodud peatükis 7.3. Selle kohaselt jääks rahvusparki 39 skv-d. Ära jääks Koljaku, Merinõmme, Tepelvälja, Loisu skv sobivaim nimi on Mustoja (nagu on täna).

§ 12. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk

(1) Hara saare, Juku, Kasispea, Koljaku, Koolimäe, Korjuse, Kõrve, Külaotsa, Lahe, Lohja, Loisu, Merinõmme, Miku, Palganeeme, Pärlijõe, Rüütli, Saartneeme, Sipa, Tepevälja, Vanaaseme ja Älvi sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes looduslike protsessidena ning Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

(2) Hara soo, Karula, Oruveski, Põhjakalda, Reiemäe, Suurekõrve, Ulliallika, Vainupea, Valgejõe-Laukasoo ja Viru raba sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, koosluste loodusliku seisundi taastamine ning Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

(3) Hauaneeme, Kotka, Käsmu, Laviku, Lobineeme, Loobu, Mohni, Pedassaare, Soone, Suursoo ja Ulkkari sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme, koosluste tüüpide ja neile omase liigilise ja vanuselise mitmekesisuse säilitamine ning Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

Kuna Natura teema on sihtkaitsevööndites läbiv, siis on stiililt parem, kui lisada loetellu uus lõige (lõige 1 § 12 juurde) – sihtkaitsevööndite üldine kaitse-eesmärk on Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse) ja jätta siis edaspidi see lause lõike 2 alapunktides 1-3 kordamata.

Sisuliselt võttes saaks „kokku hoida“ ka niimoodi, et Natura teemat esimesel juhul (looduslik protsess) ei nimetata, kuna looduslik protsess (n metsapõleng) võib mõnel juhul viia ka Natura väärtuste kahanemisele. Siiski on tavapärasem Natura nimetamine eespool teisi eesmärke.

Kui loodusliku protsessi skv-ga on asi selge, siis teised kaks küll eristuvad, ent siin on lõige 3 liiga ülekoormatud. Kuna põhirõhk on säilitamisel, siis piisab, kui valida praegusest pikemast valikust üks lühem. Näiteks võiks ära jätta „looduse mitmekesisuse ja maastikuilme“ kuna järgnev lause dubleerib seda suurel määral. Pole karta, et mõned eesmärgid (mitmekesisus, maastiku ilme) jäävad unarusse – need on ikkagi loetletud rahvuspargi üldiste eesmärkidena.

§ 13. Lubatud tegevus

(1) Sihtkaitsevööndis on lubatud:

1) kuni kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistamata kohtades ning kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohtades. Kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud kohtades rohkem kui 50 osalejaga ja ettevalmistamata kohtades rohkem kui kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul;

Siin lõigus on palju poleemilist. Ning samal ajal ei ole reaalne igapäevaelu probleeme tekitanud. Kas organiseeritud (näiteks bussiga, kus üle 10 inimese) seenelkäik (lubatud tegevus) sihtkaitsevööndis on rahvaüritus? Kui on, tuleks taotleda luba. Samas on see ilmselgelt ohutu harrastus ja loa taotlemine näib siin ülepingutusena. Või Kotka sihtkaitsevööndis, piki Valgejõe sõitmine, Hara saare külastamine (4 kanuud, 12 inimest) – kas vajaksid tõesti luba? On karta, et sellisteks üritusteks ei hakata lubasid taotlema. Kuna organiseeritud külastus sihtkaitsevööndites avaldub põhiliselt õpperadade kaudu, siis see pole suur sisuline probleem - pole vaja ka seada nii madalaid künniseid, mille jälgimine on kõigile koormav.

Otseselt ei asu ettevalmistatud puhkekohad (RMK puhkekohad) sihtkaitsevööndis, küll aga lähtub nendelt puhkekohtadelt mitmeid matkaradasid, mis läbivad sihtkaitsevööndit (Oandu, Ojaäärse, uue alana Sipa). Samuti võivad sihtkaitsevööndit nõ organiseeritult külastada lähedal asuvate majutusasutuste kliendid, näiteks mõne tähtpäeva või koolituse osalised.

Omamata täpset informatsiooni, kui suur on täna „keskmise“ Lahemaa sihtkaitsevööndis liikuv seltskond või matkagrupp, on ilmselt siiski küllalt juhtumeid, kui kas majutusasutusse

või RMK puhkekohta või mõnele õpperajale saabub näiteks kaks bussitait inimesi. Koolilaste ekskursioonidel on see küllalt tavaline. Näiteks on Looduse Omnibuss sageli Lahemaad külastanud korraga 2-3 bussiga. Täpset külastuskünnist, millest alates on sihtkaitsevöönd ohustatud, pole võimalik anda. Kuna valdav osa organiseeritud külastusi kasutab ikkagi olemasolevaid teid-radasid, siis pole külastajate arv suureks sisuliseks probleemiks.

Vältimaks bürokraatiat lubade taotlemise ja kooskõlastamise juures, soovitan eelnõus toodud künniseid tõsta kaks korda: 20 ja 100 inimest. Ettepanek lähtub kaalutlusest, et: a) ettevalmistamata kohta sattuda võivad seltskonnad ei ole kuigi suured (üle 20 inimese pole kuigi tõenäoline, arvestades näiteks süstamatkasid või seenelisi) ning b) ettevalmistatud kohtades (õpperajad) ei ole ka kahe bussitäie rahva liikumine kuigi suur probleem.

Omaette kaitseala külastamise viis on orienteerumisvõistlused. Rahvuspargi alal on mitmeid maastikke, mida kasutatakse orienteerumisel (Palmse, Oandu, Laviku, Samblapõllu, Altja-Oandu jt kaardid). Kuna võistluste stardiala on reeglina piiranguvööndis ja sageli väljaspool „ettevalmistamata külastusala“, siis siinkohal ei ole orienteerujate seisukohal vahet, kas künnis on 10 või 20. Igal juhul on vaja taotleda kaitseala valitseja luba, seda enam, et sihtkaitsevööndisse sattuvate orienteerujate arvu võib olla raske ette näha.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:

1) Karula, Oruveski ja Ulliallika sihtkaitsevööndis olemasolevate maaparandussüsteemide eesvoolude hoiutööd;

Eesvool on maaparandussüsteemi üks kindel kraav (peakraav) või oja. Võib osutada vajalikuks ka maaparandussüsteemi sees hoiutööd teha (kasvõi väiksemate kraavide tõkestamine). Seega oleks siin parem laiem väljendusviis – maaparandussüsteemi eesvoolude ja **reguleeriva võrgu** hoiutööd.

Siia loetellu on kohane lisada veel järgmine punkt:

8) tähelepanuväärsete loodus- ja kultuuripärandi objektide paremaks eksponeerimiseks vajalikud raie- ja hooldustööd.

Lisandus tuleneb asjaolust, et sihtkaitsevööndites leidub mitmeid kaitsealuseid või muidu olulisi objekte, põhiliselt rändrahned, mille naabrus on metsa kasvanud ja mille vaadeldavus on seetõttu kahanenud. Sõltumata ümbritsevast sihtkaitsevööndist peaks kaitseala valitsejal olema alus lubamaks hooldustööd (*tähelepanuväärsete* – lihtne kaalumise koht) üksikobjektide paremaks eksponeerimiseks. Näiteks: Ojakivi ja mitmed Käsmu poolsaare LK-kivid, pärandkultuuri objektid, Ürglooduse raamatu objektid jne. Eeskirjas pole ilmselt õige piiritleda hooldustööd näiteks LK-üksikobjekti piiranguvööndiga (50 m), kuna see võib mõne vaate avamise puhul ulatuda ka kaugemale. Pärandkultuuri ja ürglooduse objektidel pealegi pole selget juriidilist staatust, pole järelikult ka kaitsevööndit. Igal juhul on hooldustööde vajadus individuaalne, sõltudes objekti tähendusest, populaarsusest ja ohustatusest. Põhiliselt on üksikobjektid mõjutatud ülekasvanud ja mahalangenud puudest, tormimurrust jne. Kehtivas kaitse-eeskirjas on see võimalus olemas (§ 36 ja 37).

§ 15. Vajalik tegevus

(1) Hauaneeme, Kotka, Lobineeme, Mohni, Pedassaare, Soone, Ulkkari ja Valgejõe-Laukasoo sihtkaitsevööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine.

(2) Hauaneeme, Karula, Käsmu, Mohni, Oruveski, Pedassaare, Reiemäe, Suursoo, Ulkkari ja Vainupea sihtkaitsevööndis on vajalik metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile.

(3) Hara soo, Karula, Oruveski, Põhjakalda, Suurekõrve, Ulliallika, Valgejõe-Laukasoo ja Viru raba sihtkaitsevööndis on vajalik kraavide sulgemine loodusliku veerežiimi taastamise eesmärgil.

Teatud vastuolu § 15 ja § 13 vahel avaldub (mitte igal pool aga üksikjuhtudel küll) olukorras, kus ametlikult vajalik tegevus (karjatamine) ikkagi eeldab kaitseala valitseja luba. Mõnikord võib selline loa taotlemine olla tõepoolest formaalsus, teinekord aga (arvestades mõnda keerukat juhtumit: kraavi sulgemine näiteks) on loa menetlusel ka sisuline mõte. Ilmselt on vastuolu paratamatu, kuna piisava detailsusega pole võimalik välja tuua kõiki neid vajalikke tegevusi, mille tarvis luba küsima ei pea.

Eeskirjas on järgitav printsiip, mille kohaselt looduslikule arengule jäetud sihtkaitsevööndites ei ole vajalikke tegevusi. Seda printsiipi täiendab olukord, kus teised sihtkaitsevööndid on seotud mõne vajaliku tegevusega (lõiked 1-3). Tervikust langeb välja vaid kaks, metsisega seotud, sihtkaitsevööndit (Laviku ja Loobu), kus justkui ka pole vaja midagi teha. Teistes metsise-sihtkaitsevööndites on vajalik tegevus nimetatud, ehkki see ei pruugi olla just metsise-keskne. On selge, et „vajalik tegevus“ ei saa kajastada kõiki antud vööndis olulisi tegevusi, seega ei pea ka metsise-vööndid olema vajaliku tegevuse mõttes ühes loetelus. Printsiip – säilitatavad ning säilitatavad+taastatavad sihtkaitsevööndid on nimetatud koos vajalike tegevustega – väärrib järgimist. Laviku ja Loobu sobivad seega nimetada lõikes 2.

5. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 18. Lubatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lubatud:

- 1) majandustegevus, arvestades käesolevas määruses sätestatud erisustega;
- 2) kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas ja kaitseala valitseja nõusolekul rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas.

Siin peaks sõnastus ühtima § 13 sõnastusega (sihtkaitsevöönd), praegune lause on liiga pikk, sisaldab kolme „ja“-d. Arvestades ka § 13 soovituslike künnistega soovitan siinkohal sõnastust:

- 2) kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistamata kohtades ning kuni 200 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja

tähistatud kohtades. Rohkem kui 200 osalejaga ja ettevalmistamata kohtades rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul;

§ 21. Metsa majandamine piiranguvööndis

(1) Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud:

1) turberaie, välja arvatud Läänemere ranna piiranguvööndis ning Kalme, Naskali ja Mõisaparkide piiranguvööndis, langi pindalaga kuni kaks hektarit;

Kuna LKS (§ 37 lg 2) ei keela turberaiet ranna piiranguvööndis (200 m), siis miks peaks see just Lahemaa rannal keelatud olema? Samas LKS-i lõikes on rannametsade üldine kaitse eesmärk: vee ja pinnase kaitsmine, puhketingimuste säilitamine. Kehtiv eeskiri lubab turberaiet kõikjal piiranguvööndis. Mingit erosiooniohtu ju Eesti lauetel rannikutel ei esine, merd ei kahjusta raie mitte kuidagi, puhkemets piiranguvööndis võiks olla valgusküllane. Soovitan Läänemere ranna piiranguvööndi siit välja jätta.

§ 22. Ehitustegevus piiranguvööndis

(1) Piiranguvööndis on keelatud:

1) hoonete püstitamine metsamaal ja Natura elupaigas;

Seda punkti on analüüsitud peatükis 7.4. Kummalgi juhul ei ole sügavamalt alust keelamiseks. Siia peaks jääma, vaatamata keerukale menetlusele, siiski kaalumise koht.

2) ehitiste püstitamine ranna või kalda ehituskeeluvööndis, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul käesoleva paragrahvi lõigetes 6 ja 7 (po 5 ja 6 - AT) sätestatud juhtudel.

Punktis 2 on sisuliselt LKS-i vastavate lõigete (§ 38 lg 4 ja 5) veidi muudetud sõnastus. Punkti 2 peamine erinevus on kaitseala valitseja nõusoleku saamine tegevustele, millele muidu seadusjärgne ehituskeeluvöönd ei laiene. Selline õigus kaitse-eeskirja koostaja seisukohalt tuleneb ühest LKS-i lõikest (§ 38 lg 7). Kuna eelnevalt on niigi selge, et kaitsealal tervikuna (§ 6) on kaitseala valitsejal võimalus üld- ja detailplaneeringute kehtestamist vetostada, otsustada projekteerimistingimuste üle, anda ehitusluba jne., siis siinkohal poleks viidatavaid lõike 6 ja 7 (po 5 ja 6 - AT) vaja enam sisse viia. Eriti mitte lõiget 7, mis puudutab planeeringutega tegevuste kavandamist. Lõiked puudutavad ehitiste (ja planeeringute) kavandamist ranna või kalda ehituskeeluvööndis. Siin oleks mingi oma loendi (mis erineb väikestes detailides LKS-i loendist) sisseviimine olukorras, kus kaitse-eeskirja § 6 on niigi piisavalt selge, asjatu dubleerimine. Seega saab lõikes 2 toodu üldse ära jätta – ehituskeeluvööndis kehtiksid üldised LKS-i tingimused koos kaitse-eeskirja § 6-ga.

Kui tõepoolest on mingi nüanss, mis LKS-i loendites ei kajastu ja mida me tahame tingimata Lahemaal rõhutada (ei sobi näiteks see LKS-i lg 4 p 5 ehk olemasoleva hoone esmakordse juurdeehitise 1/3 mahu näide? Ei sobi olemasoleval õuemaal ehitamine?), siis väärib see eeskirjas eraldi väljatoomist. Praegune eeskirja ja LKS-i sõnastus on 99% sarnane ja eeskiri oleks oluliselt lihtsam, kui ta ei hakka siin ranna/kalda ehituskeeluvööndi olemust üle kordama. Soovitan lõike 2 ära jätta, seega ka viidatavad lõiked.

(2) Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud:

1) ehitiste väliskonstruktsioonide muutmise;

Ilmselt on „väliskonstruktsioon“ siin kohane mõiste, seda enam, et nii on rõhutatud just LKS-i sõnastust (§ 31 lg 8), mis ilma kaitse-eeskirja täpsustusega keelab ehitiste väliskonstruktsioonide muutmise.

2) Lahemaa ja Mõisaparkide piiranguvööndis ehitiste püstitamise;

3) Altja, Ilumäe, Juminda, Muuksi, Natturi ja Sagadi piiranguvööndis hoonete püstitamine üksnes väljakujunenud õuealal ja algsetes taluõuekohtades. Samuti on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud rajatiste püstitamine ning maatulundusmaale maastikuhoolduseks vajalike ja ühiskondlike hoonete maale kohaliku elu korraldamiseks oluliste abihoonete püstitamine;

Siin on esimeses lauses hoonete asemel õige kasutada ehitise mõistet. Pole põhjust rajatisi õuealadel jm. välistada.

Võrreldes kehtiva eeskirjaga on ehitustingimused veidi leebemad: lisandunud on mansardkatuse võimalus ja lamekatuse võimalus kolmes asulas. Ehitusaluse pinna maksimaalne (või ka soovituslik) suurus on number, mida ehk arendaja tahaks kohe teada. Seda ei saa siiski kaitse-eeskirja sisse kirjutada, kaalumisel tuleb lähtuda Artes Terrae OÜ eelviidatud analüüsist.

(4) Jõgede, välja arvatud Pudisoo jõe, ojade, maaparandussüsteemide eesvoolude ja järvede kaldal arvestatakse ehituskeeluvööndi laiust vastavalt looduskaitseeadusele. Pudisoo jõe kaldal on ehituskeeluvööndi laius 100 meetrit.

Õiguse selliselt ehituskeeluvööndit määrata annab taas LKS § 38 lg 7. Kui rannal näitab ehituskeeluvööndit määruse lisas olev kaart (arvestab juba astangute ja kõrgveega), siis Pudisoo jõe puhul on (kaksipidi mõistmise vältimiseks) vajalik seletuskirjas rõhutada, kas kalda ehituskeeluvöönd (100 m) sisaldab endas ka astangu (5 m ja kõrgem) ning „küla selgelt piiritletud kompaktses asustusega ala“ erisusi, mille puhul LKS sätestab, et: a) astang, olles küll puudulikult defineeritud, nihutab ehituskeeluvööndit osade arvamuste kohaselt jõest kaugemale, osade arvamuste kohaselt jälle mitte; b) tiheasustusalal (Pudisoo silla juures?) jällegi on ehituskeeluvöönd 50 m. Kuidas suhestub nende erisustega uus 100 m ehituskeeluvöönd ei pruugi ilma lisaseletusega olla üheselt mõistetav.

Kõige lihtsam on muidugi kehtestada üldine ehituskeeluvöönd 100 m (50 m asemel) ja tegeleda erisustega hiljem, kui selleks üldse peaks tekkima vajadus.

5. peatükk RAKENDUSSÄTTED

§ 24. Määruse osaline kehtetuks tunnistamine

Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1997. a määrusega nr 109 „Lahemaa rahvuspargi, Ohepalu looduskaitseala ja Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine” kinnitatud Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskiri ja välispiiride kirjeldus tunnistatakse kehtetuks.

Kui enne käesoleva kaitse-eeskirja kinnitamist, kuid pärast looduskaitseseaduse vastuvõtmist kehtestatud detailplaneering on vastuolus käesoleva kaitse-eeskirjaga, saab selle detailplaneeringu alusel seatud ehitusõigust realiseerida pärast kaitse-eeskirja kinnitamist seitsme aasta jooksul.

Teine lõige siin ei klapi otseselt § 24-ga (midagi kehtetuks ta ei tunnista). Sobivam on uue paragrahvi kasutamine. Näiteks nii:

§ 25. Detailplaneeringute kehtivus

Kui enne

ⁱ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

ⁱⁱ Kaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 1. juuni 1971. a määrusega nr 300 „Lahemaa rahvuspargi moodustamise kohta“ (ENSV Teataja 1971, 26, 285) ja nimetatud rahvuspargiks „Kaitstavate loodusobjektide seadusega“ (RT I 1994, 46, 773). Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ lisa 1 punkti 1 alapunktist 24 sisaldab kaitseala Lahemaa linnuala ja punkti 2 alapunktist 167 Lahemaa loodusala, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

9. LISA 1. Kaitse-eeskirja eelnõu (ettepanek)

VABARIIGI VALITSUS

MÄÄRUS

Tallinn, Toompea

Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskiriⁱⁱⁱ

Määrus kehtestatakse looduskaitseeaduse § 10 lõike 1 alusel ja lähtudes § 13 lõikest 1.

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Menetluse läbiviimine, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

(1) Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskirja kehtestamise menetlus viidi läbi xx.xx.xxxx algatatud haldusmenetluses. Menetluse ülevaade koos ärakuulamise tulemustega on esitatud käesoleva määruse seletuskirjasⁱⁱⁱ, mis on vastavalt looduskaitseeaduse § 11 lõikele 6 avaldatud Keskkonnaministeeriumi veebilehel.

(2) Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskirja seletuskirjas on esitatud põhjendused:

- 1) Kaitstava loodusobjekti kaitsekorra muutmise kohta;
- 2) Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiri kulgemise kohta;
- 3) Kaitstava loodusobjekti kaitsekorra muutmisega kaasnevate mõjude kohta;

§ 2. Lahemaa rahvuspargi kaitse-eesmärk

(1) Lahemaa rahvuspargiⁱⁱⁱ (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on kaitsta:

1) Põhja-Eestile iseloomulikku looduse mitmekesisust, maastikuilmet, pinnavorme, kaitsealuseid liike ja nende elupaiku, loodus- ja pärandmaastikke, põllumajanduslikku maakasutust ja traditsioonilist rannakalandust, tasakaalustatud keskkonnakasutust, piirkonnale iseloomulikku asustusstruktuuri, kultuuripärandit, sealhulgas taluarhitektuuri ning rahvakultuuri, tagades nende säilimise, taastamise, uurimise, tutvustamise ja arengule kaasaaitamise;

2) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas

(edaspidi viidatakse nimetatud elupaigatüüpidele vastavatele elupaikadele kui Natura elupaikadele). Need elupaigatüübid on: veealused liivamadalad (1110)ⁱⁱⁱ, liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (1150*), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited e liikuvad rannikuluited (2120), hallid luited e kinnistunud rannikuluited (2130*), kukemarjaga rusked luited (2140*), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), kanarbiku ja kukemarjaga kuivad liivanõmmed (2320), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), loopealsed e alvarid (6280*), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (6530*), looduslikus seisundis rabad (7110*), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), allikad ja allikasood (7160), liigirikkad madalood (7230), lubjakivipaljandid (8210), liivakivipaljandid (8220), koopad (8310), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soolehtmetsad (9080*), rusukallete ja jäärakute metsad e pangametsad (9180*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning lammi-lodumetsad (91E0*);

3) liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I lisas. Need liigid on: kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), kalakotkas (*Pandion haliaetus*), niidurüdi e niidurisla (*Calidris alpina schinzii*), tutkas (*Philomachus pugnax*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), jäälind (*Alcedo atthis*), nõmmekiur (*Anthus campestris*), hüüp (*Botaurus stellaris*), kassikakk (*Bubo bubo*), väikeluik (*Cygnus columbianus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), põldtsiisitaja (*Emberiza hortulana*), laanerähn e kolmvarvas-rähn (*Picoides tridactylus*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), metsis e mõtus (*Tetrao urogallus*), teder (*Tetrao tetrix*), kanakull (*Accipiter gentilis*), rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), sookurg (*Grus grus*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), randtiir (*Sterna paradisaea*), vööt-põõsalind (*Sylvia nisoria*), händkakk (*Strix uralensis*), rukkirääk (*Crex crex*);

4) liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ nimetab II ja III lisas. Need liigid on: soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), piilpart (*Anas crecca*), viupart (*Anas penelope*), punapea-vart (*Aythya ferina*), tuttvart (*Aythya fuligula*), merivart (*Aythya marila*), sõtkas (*Bucephala clangula*), õõnetuvi (*Columba oenas*), kühmnokk-luik (*Cygnus olor*), kalakajakas (*Larus canus*), tõmmukajakas (*Larus fuscus*), naerukajakas (*Larus ridibundus*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), hahk (*Somateria mollissima*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), väike-kirjurähn (*Dendrocopos minor*), väänkael (*Jynx torquilla*), männi-käbilind (*Loxia pytyopsittacus*), vaenukägu e toonetutt (*Upupa epops*);

5) liike, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ nimetab II lisas. Need liigid on harilik ebapärlikarp (*Margaritifera margaritifera*), harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), suur-rabakiil (*Leucorhinia pectoralis*), vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), saarmas (*Lutra lutra*), suur-mosaiikliblikas (*Euphydryas maturna*), suur-kuldtiib (*Lycaena dispar*), rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*) ja lõhe (*Salmo salar*);

TEINE VARIANT, ALATES LÕIKEST 2:

- 2) Kaitsealal esinevaid elupaigatüüpe ja liike, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I ja II lisas;
- 3) Kaitsealal esinevaid liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I, II ja III lisas;
- 4) Kaitsealal esinevaid liike, mis ei kuulu lõikeis 2 ja 3 loetletute hulka, ent mis on kaitstud Looduskaitseaduse alusel

(2) Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks loodusreservaadiks, 39 sihtkaitsevööndiks ja 11 piiranguvööndiks.

(3) Kaitsealal tuleb arvestada looduskaitseaduses sätestatud piiranguid käesolevas määruses sätestatud erisustega.

§ 3 Kaitseala asukoht

(1) Kaitseala asub Harju maakonnas Kuusalu vallas Juminda, Tammistu, Leesi, Tapurla, Virve, Kiiu-Aabla, Hara, Kolga-Aabla, Pedaspea, Pudisoo, Uuri, Tsitre, Muuksi, Andineeme, Soorinna, Kahala, Kolga, Kemba, Kõnnu, Kalme, Kolgaküla, Loksa, Kasispea, Turbuneeme, Suurpea, Pärисpea, Viinistu, Vihasoo, Kotka, Nõmmeveski, Joaveski, Valgejõe, Vanaküla, Murksi, Parksi ja Tammispea külas ning Lääne-Viru maakonnas Vihula vallas Eru, Tõugu, Võhma, Joandu, Uusküla, Aasumetsa, Palmse, Võsupere, Muike, Ilumäe, Vatu, Korjuse, Käsmu, Võsu, Koljaku, Lobi, Koolimäe, Lahe, Natturi, Pedassaare, Pihlaspea, Vergi, Altja, Mustoja, Vainupea, Pajuveski, Karula, Vihula, Haili, Lauli, Oandu, Tepelvälja, Sagadi ja Metsanurga külas ning Kadrina vallas Loobu ja Läsna külas.

(2) Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on kantud määruse lisas 1 esitatud kaardileⁱⁱⁱ.

(3) Läänemere ranna ehituskeeluvööndi laius mandril on kantud määruse lisas 2 esitatud kaardileⁱⁱⁱ. Ehituskeeluvöönd Läänemere saartel on 200 m.

§ 4. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.

§ 5. Lubatud tegevus

(1) Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud loodusreservaadis ja määruses sätestatud ajal sihtkaitsevööndis.

(2) Telkimine on kaitsealal lubatud kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Piiranguvööndis on telkimine lubatud eramaa õuemaal omaniku loal ja maaomanikul omal maal. Muudel juhtudel on telkimine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.

(3) Lõkketegemine on lubatud õuemaal omaniku loal ning kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Muudel juhtudel on lõkketegemine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.

(4) Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine selleks ettenähtud teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ning maastikusõidukiga sõitmine on lubatud üksnes järelevalve- ja päästetöödel, kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel, kaitseeeskirjaga lubatud kaitseala valitseja nõusolekul teostataval tegevusel ning piiranguvööndis liinirajatiste hooldustöödel ja maatulundusmaal põllu- ja metsamajandustöödel.

(5) Kaitseala vetel on lubatud:

1) Hauaneeme sihtkaitsevööndis mootoriga ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud jetiga sõitmine;

2) siseveekogudel siseväljaveemootoriga ujuvvahendiga sõitmine;

3) Mere piiranguvööndis on lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud jetiga sõitmine Vergi–Vainupea vahelisel veealal, Koolimäe lahes Lobineeme ja Pedassaare neeme tipu vahelisest joonest lõuna pool ning Eru lahes Turbuneeme sadama akvatooriumi lõunatipu ning Palganeeme tipu vahelisest joonest lõuna pool;

4) mootoriga ujuvvahendiga sõitmine järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

(6) Kaitsealal on, arvestades kalapüügieeskirjaga, lubatud kalapüük.

(7) Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud jahipidamine üksnes jahilukiliigi arvukuse reguleerimise ja teadustöö eesmärgil, jahilukite tekitatud kahjustuste ilmnemisel, vigastatud või haige uluki surmamiseks ning võõrliikide loodusest eemaldamiseks.

§ 6. Keelatud tegevus

(1) Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlviku sihtotstarvet;

2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;

3) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;

4) väljastada metsamajandamiskava;

5) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;

6) anda projekteerimistingimusi;

-
- 7) anda ehitusluba;
 - 8) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks;
 - 9) anda nõusolekut kallasraja tõkestamiseks.

§ 7. Tegevuse kooskõlastamine

(1) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

(2) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(3) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

3. peatükk LOODUSRESERVAAT

§ 8. Loodusreservaadi määratlus

(1) Loodusreservaat on kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veeala, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside tulemusena.

(2) Kaitsealal on kaks loodusreservaati:

- 1) **Esku loodusreservaat;**
- 2) **Remnispea loodusreservaat.**

§ 9. Loodusreservaadi kaitse-eesmärk

Loodusreservaadi kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes looduslike protsessidena.

§ 10. Tegevus loodusreservaadis

Loodusreservaadis on keelatud igasugune inimtegevus, sealhulgas inimeste viibimine, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamise eesmärgil ning kaitseala valitseja nõusolekul kaitseala seisundi jälgimise ja hindamise ning teadustegevuse eesmärgil.

4. peatükk

SIHTKAITSEVÖÖND

§ 11. Sihtkaitsevööndi määratlus

(1) Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks.

(2) Kaitsealal on 39 sihtkaitsevööndit:

- 1) **Hara saare sihtkaitsevöönd;**
- 2) **Hara soo sihtkaitsevöönd;**
- 3) **Hauaneeme sihtkaitsevöönd;**
- 4) **Juku sihtkaitsevöönd;**
- 5) **Karula sihtkaitsevöönd;**
- 6) **Kasispea sihtkaitsevöönd;**
- 7) **Koolimäe sihtkaitsevöönd;**
- 8) **Korjuse sihtkaitsevöönd;**
- 9) **Kotka sihtkaitsevöönd;**
- 10) **Kõrve sihtkaitsevöönd;**
- 11) **Käsmu sihtkaitsevöönd;**
- 12) **Külaotsa sihtkaitsevöönd;**
- 13) **Lahe sihtkaitsevöönd;**
- 14) **Laviku sihtkaitsevöönd;**
- 15) **Lobineeme sihtkaitsevöönd;**
- 16) **Lohja sihtkaitsevöönd;**
- 17) **Loobu sihtkaitsevöönd;**
- 18) **Miku sihtkaitsevöönd;**
- 19) **Mohni sihtkaitsevöönd;**
- 20) **Mustoja sihtkaitsevöönd;**
- 21) **Oruveski sihtkaitsevöönd;**
- 22) **Palganeeme sihtkaitsevöönd;**
- 23) **Pedassaare sihtkaitsevöönd;**
- 24) **Põhjakalda sihtkaitsevöönd;**
- 25) **Pärlijõe sihtkaitsevöönd;**
- 26) **Reiemäe sihtkaitsevöönd;**
- 27) **Rüütli sihtkaitsevöönd;**
- 28) **Saartneeme sihtkaitsevöönd;**
- 29) **Sipa sihtkaitsevöönd;**
- 30) **Soone sihtkaitsevöönd;**
- 31) **Suurekõrve sihtkaitsevöönd;**
- 32) **Suursoo sihtkaitsevöönd;**
- 33) **Ulkkari sihtkaitsevöönd;**
- 34) **Ulliallika sihtkaitsevöönd;**
- 35) **Vainupea sihtkaitsevöönd;**
- 36) **Valgejõe - Laukasoo sihtkaitsevöönd;**
- 37) **Vanaaseme sihtkaitsevöönd;**
- 38) **Viru raba sihtkaitsevöönd;**
- 39) **Älvi sihtkaitsevöönd.**

§ 12. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk

(1) Sihtkaitsevööndite üldine kaitse-eesmärk on Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse

(2) Hara saare, Juku, Kasispea, Koolimäe, Korjuse, Kõrve, Külaotsa, Lahe, Lohja, Miku, Palganeeme, Pärlijõe, Rüütli, Saartneeme, Sipa, Vanaaseme ja Älvi sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes looduslike protsessidena.

(3) Hara soo, Karula, Oruveski, Põhjakalda, Reiemäe, Suurekõrve, Ulliallika, Vainupea, Valgejõe-Laukasoo ja Viru raba sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, koosluste loodusliku seisundi taastamine.

(4) Hauaneeme, Kotka, Käsmu, Laviku, Lobineeme, Loobu, Mohni, Mustjõe, Pedassaare, Soone, Suursoo ja Ulkkari sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on koosluste tüüpide ja neile omase liigilise ja vanuselise mitmekesisuse säilitamine.

§ 13. Lubatud tegevus

(1) Sihtkaitsevööndis on lubatud:

1) kuni 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistamata kohtades ning kuni 100 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohtades. Kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud kohtades rohkem kui 100 osalejaga ja ettevalmistamata kohtades rohkem kui 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul;

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:

1) Karula, Oruveski ja Ulliallika sihtkaitsevööndis olemasolevate maaparandussüsteemide eesvoolude ja reguleeriva võrgu hoiutööd;

2) Hara soo, Karula, Oruveski, Põhjakalda, Suurekõrve, Ulliallika, Valgejõe-Laukasoo ja Viru raba sihtkaitsevööndis loodusliku veerežiimi taastamine;

3) Hauaneeme, Karula, Käsmu, Mohni, Mustjõe, Oruveski, Pedassaare, Reiemäe, Suursoo, Ulkkari ja Vainupea sihtkaitsevööndis metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja ja -tehnoloogia, puidu kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas;

4) Hauaneeme, Kotka, Lobineeme, Mohni, Pedassaare, Soone, Ulkkari ja Valgejõe-Laukasoo sihtkaitsevööndis poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus;

5) kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus;

6) ehitiste hooldustööd;

7) pilliroo ning adru varumine;

8) tähelepanuväärsete loodus- ja kultuuripärandi objektide paremaks eksponeerimiseks vajalikud raie- ja hooldustööd.

§ 14. Keelatud tegevus

(1) Sihtkaitsevööndis on keelatud, kooskõlas käesoleva määrusega sätestatud erisustega:

1) majandustegevus, välja arvatud kutseline kalapüük Hauaneeme ja Ulkkari sihtkaitsevööndis;

2) loodusvarade kasutamine;

3) uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee- ja tehnovõrgurajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks või rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks.

(2) Inimeste viibimine, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, on keelatud:

- 1) Ulkkari, Älvi, Saartneeme ja Kasispea sihtkaitsevööndis 1. aprillist 15. juulini;
- 2) Reiemäe sihtkaitsevööndis 15. märtsist 31. augustini;
- 3) Koolimäe ja Rüütli sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini;
- 4) Hara soo, Laviku, Loobu, Põhjakalda ja Suursoo sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 30. juunini.

§ 15. Vajalik tegevus

(1) Hauaneeme, Kotka, Lobineeme, Mohni, Pedassaare, Soone, Ulkkari ja Valgejõe-Laukasoo sihtkaitsevööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine.

(2) Hauaneeme, Karula, Käsmu, Laviku, Loobu, Mohni, Oruveski, Pedassaare, Reiemäe, Suursoo, Ulkkari ja Vainupea sihtkaitsevööndis on vajalik metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile.

(3) Hara soo, Karula, Oruveski, Põhjakalda, Suurekõrve, Ulliallika, Valgejõe-Laukasoo ja Viru raba sihtkaitsevööndis on vajalik kraavide sulgemine loodusliku veerežiimi taastamise eesmärgil.

5. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 16. Piiranguvööndi määratlus

(1) Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu loodusreservaati ega sihtkaitsevööndisse.

(2) Kaitsealal on 11 piiranguvööndit:

- 1) **Altja piiranguvöönd;**
- 2) **Ilumäe piiranguvöönd;**
- 3) **Juminda piiranguvöönd;**
- 4) **Muuksi piiranguvöönd;**
- 5) **Natturi piiranguvöönd;**
- 6) **Sagadi piiranguvöönd;**
- 7) **Lahemaa piiranguvöönd**
- 8) **Mõisaparkide piiranguvöönd;**
- 9) **Naskali piiranguvöönd;**
- 10) **Kalme piiranguvöönd;**
- 11) **Mere piiranguvöönd.**

§ 17. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk

(1) Altja, Ilumäe, Juminda, Muuksi, Natturi ja Sagadi piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme, kultuuripärandi, pärandmaastiku, traditsioonilise asustusstruktuuri, taluarhitektuuri, ajaloolis-kultuurilise väärtusega hoonete ning Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

(2) Lahemaa piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme, kultuuripärandi, pärandmaastiku, piirkonnale omase asustusstruktuuri, taluarhitektuuri, miljööväärtuste, ajaloolis-kultuurilise väärtusega hoonete ning Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

(3) Mõisaparkide piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme, kultuuripärandi, ajalooliselt kujunenud planeeringu, ajaloolis-kultuurilise väärtusega hoonete, Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse ning dendroloogia, esteetika ja puhkemajanduse seisukohalt väärtusliku puistu, pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine.

(4) Kalme ja Naskali piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme, Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse, väljakujunenud koosluste tüüpide ja neile omase liigilise ja vanuselise mitmekesisuse säilitamine.

(5) Mere piiranguvööndi kaitse-eesmärk on mere ökosüsteemi, Natura elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade ning lindude pesitsemis- ja koondumispaikade kaitse.

§ 18. Lubatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lubatud:

- 1) majandustegevus, arvestades käesolevas määruses sätestatud erisustega;
- 2) kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistamata kohtades ning kuni 200 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud ja tähistatud kohtades. Rohkem kui 200 osalejaga ja ettevalmistamata kohtades rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud:

- 1) loodusliku veerežiimi taastamise eesmärgil veekogude veetaseme alandamine ning kaldajoone muutmine;
- 2) Mõisaparkide piiranguvööndis puu- ja põõsarinde kujundamine, puittaimestiku istutustööd ja raie.

§ 19. Keelatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on keelatud:

- 1) uue maaparandussüsteemi rajamine;
- 2) uue veekogu rajamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul hoonestuse juures paiknevate kuni 100 m² suuruste tiikide rajamine, üldplaneeringus ettenähtud või päästeameti ettepanekul määratud paikadesse tuletõrje veevõtukohtade rajamine ning liigikaitse eesmärgil tiikide rajamine;
- 3) maavara kaevandamine, välja arvatud Uuemõisa karjääri Laukasoo mäeeraldise kasutamine kuni 2025. aastani;

-
- 4) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
 - 5) biotsiidi, väetise ja taimekaitsevahendi kasutamine üleujutatavatel aladel, külmunud pinnasel, metsamaal, looduslikul rohumaal ning Mõisaparkide piiranguvööndi puistutes;
 - 6) roo varumine külmumata pinnasel.

§ 20. Vajalik tegevus

- (1) Poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine.
- (2) Mõisaparkide piiranguvööndis on pargi ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks vajalik pargi niitmine ning puu- ja põõsarinde kujundamine.

§ 21. Metsa majandamine piiranguvööndis

- (1) Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud:
 - 1) turberaie, välja arvatud Naskali, Kalme ja Mõisaparkide piiranguvööndis, langi pindalaga kuni kaks hektarit;
 - 2) lageraie üksnes kuusikutes ja hall-lepikutes, välja arvatud Läänemere ranna piiranguvööndis ning Kalme, Naskali ja Mõisaparkide piiranguvööndis, langi pindalaga kuusikutes kuni 0,5 hektarit ja hall-lepikutes kuni üks hektar.
- (2) Keelatud on puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu.

§ 22. Ehitustegevus piiranguvööndis

- (1) Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud:
 - 1) ehitiste väliskonstruktsioonide muutmine;
 - 2) Lahemaa ja Mõisaparkide piiranguvööndis ehitiste püstitamine;
 - 3) Altja, Ilumäe, Juminda, Muuksi, Natturi ja Sagadi piiranguvööndis ehitiste püstitamine üksnes väljakujunenud õuealal ja algsetes taluõuekohtades. Samuti on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud rajatiste püstitamine ning maatulundusmaale maastikuhoolduseks vajalike ja ühiskondlike hoonete maale kohaliku elu korraldamiseks oluliste abihoonete püstitamine;
 - 4) Mere piiranguvööndis sadamarajatise, lautri, paadisilla ja muu veeliiklusrajatise püstitamine.
- (2) Kaitseala valitsejal on lähtuvalt kaitseala kaitse-eesmärgist õigus seada tingimusi, sealhulgas tingimusi ehitiste paiknemise, välisviimistluse, ehisedetailide, arhitektuurilahenduse, mahu, mõõtmete ja katusekalde kohta, kusjuures:
 - 1) hoonetel on lubatud ainult kahepoolse viil-, kelp-, poolkelp- või mansardkatuse ehitamine, välja arvatud olemasoleva lamekatusega hoone rekonstrueerimise, ajutise hoone ja elamiseks mittekasutatava kuni 20 m² väikehoone ehitamise korral. Lähtuvalt piirkondlikust eripärast on Suurpea, Vihasoo ja Vösu asulates lubatud lamekatuse ehitamine;
 - 2) keelatud on kõrgemate kui kahekorruseliste (üks täiskorrus ja katusekorrus), Vösul kõrgemate kui kolmekorruseliste (kaks täiskorrust ja katusekorrus või kolm täiskorrust) hoonete ehitamine, välja arvatud olemasolevate kõrgemate hoonete rekonstrueerimise korral.

(3) Jõgede, välja arvatud Pudisoo jõe, ojade, maaparandussüsteemide eesvoolude ja järvede kaldal arvestatakse ehituskeeluvööndi laiust vastavalt looduskaitseseadusele. Pudisoo jõe kaldal on ehituskeeluvööndi laius 100 meetrit.

5. peatükk RAKENDUSSÄTTED

§ 23. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

§ 24. Määruse osaline kehtetuks tunnistamine

Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1997. a määrusega nr 109 „Lahemaa rahvusparki, Ohepalu looduskaitseala ja Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine” kinnitatud Lahemaa rahvusparki kaitse-eeskiri ja välispiiride kirjeldus tunnistatakse kehtetuks.

§ 25. Detailplaneeringute kehtivus

Kui enne käesoleva kaitse-eeskirja kinnitamist, kuid pärast looduskaitseseaduse vastuvõtmist kehtestatud detailplaneering on vastuolus käesoleva kaitse-eeskirjaga, saab selle detailplaneeringu alusel seatud ehitusõigust realiseerida pärast kaitse-eeskirja kinnitamist seitsme aasta jooksul.